

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉSE

2017. március

ELEMZÉS

Diplomás pályakövető rendszer működése

„S én, vén diák, szívem főlemelem
S így üdvözlöm a mindig újakat:
Föl, föl, fiúk, csak semmi félelem.
Bár zord a harc, megéri a világ,
Ha az ember az marad, ami volt:
Nemes, küzdő, szabadlelkű diák.”

Ady Endre: Üzenet egykori iskolámba
(részlet)

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉSE

„S én, vén diák, szívem fölemelem
S így üdvözlöm a mindig újakat:
Föl, föl, fiúk, csak semmi félelem.
Bár zord a harc, megéri a világ,
Ha az ember az marad, ami volt:
Nemes, küzdő, szabadlelkű diák.”

Ady Endre: Üzenet egykori iskolámba (részlet)

ELEMZÉS

Diplomás pályakövető rendszer működése

Szerkesztő:

DR. TIMÁR BALÁZS projektvezető

Az elemzés elkészítését felügyelte:

DR. PULAY GYULA ZOLTÁN felügyeleti vezető

Készítették:

PRÁVITZNÉ PEJKÓ NOÉMI számvevő tanácsos

VASVÁRI TAMÁS számvevő

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

Kiadja az Állami Számvevőszék

ISBN: 978-615-5222-15-3

TARTALOM

▶	ELŐSZÓ	5
▶	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	7
▶	RÉSZLETES ELEMZÉS	9
	1. A magyarországi helyzet bemutatása, jogi keretek, hatáskörrel rendelkező intézmények és feladataik, költségek.....	9
	2. A magyar DPR modell értékelése	12
	– 2.1 A DPR általános célja.....	12
	– 2.2 A DPR stakeholderek	14
	– 2.3 A hazai modell jellemzői.....	16
	– 2.4 Az intézmények viszonya a DPR-hez.....	16
	– 2.5 A válaszadási hajlandóság	17
	– 2.6 Az adatintegráció.....	19
	3. Intézményi gyakorlatok.....	21
	– 3.1 A DPR helye a szervezetben	21
	– 3.2 Az intézmények DPR céljai.....	21
	– 3.3 A válaszadási hajlandóság kezelésére tett lépések.....	22
	– 3.4 A DPR eredmények hasznosulása	23
	– 3.5 Kiemelt intézményi jó gyakorlatok	24
	4. Diplomások külföldi munkavállalása a DPR adatok alapján	28
	– 4.1 A külföldön munkát vállaló diplomások arányának változása	28
	– 4.2 A külföldi munkavállalásra vonatkozó tervek	30
	– 4.3 A külföldön diplomások által végzett munka szakterületi illeszkedése.....	30
	– 4.4 A külföldi munkavállalás arányának és a szakterületi illeszkedésnek az összefüggései.....	34
▶	KÖVETKEZTETÉSEK	37
▶	MELLÉKLETEK	39
▶	FÜGGELÉK	42
	Rövidítésjegyzék.....	43
	Irodalomjegyzék.....	44

ELŐSZÓ

Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) a közpénzek felhasználásának őre. Ellenőrzései nemcsak arra terjednek ki, ahogy a közpénzeket felhasználó szervezetek szabályosan működnek-e, hanem a közpénzek elköltésének eredményességére, hatékonyságára is. A felsőoktatás eredményességét leginkább az mutatja, hogy a végzős hallgatók milyen arányban tudnak diplomájuknak megfelelő munkakörben elhelyezkedni. Ez az információ egyaránt fontos a felsőoktatási és foglalkoztatási stratégiát kidolgozó minisztériumok, a képzésüket a kor követelményeihez igazítani akaró egyetemek, főiskolák, valamint azon középiskolások számára, akik kedvező elhelyezkedési esélyt kínáló diplomát szeretnének szerezni. Az elhelyezkedési adatok jelentőségére tekintettel született 2005-ben törvény arról, hogy minden felsőoktatási intézménynek ki kell építenie saját végzős hallgatói pályakövetésének a rendszerét, és az ebből nyert információkat nyilvánosságra kell hozni.

Hazánk uniós tagsága óta a diplomás pályakezdők elhelyezkedésének nyomon követése újabb szemponttal bővült, mivel sok fiatal – élve az Európai Unión belüli szabad mozgás lehetőségével – egy más tagállamban vállal munkát. A diplomás fiatalok külföldi munkavállalásának mértékéről és körülményeiről azonban kevés a megbízható adat. Hasonló a helyzet más, az Unióhoz a 2000-es évek közepén csatlakozott tagállamokban. Ezt felismerve az ÁSZ e témakör közös ellenőrzését kezdeményezte, amelyhez a bolgár és a román számvevőszék csatlakozott. A „Közös ellenőrzéssel a versenyképes tudás jobb hasznosulásáért – a diplomás pályakövetés jó gyakorlatainak feltárása” című ellenőrzésről szóló jelentését az ÁSZ 2016. október 6-án tette közzé. A hat felsőoktatási intézményre kiterjedő ellenőrzés a jó gyakorlatok feltérképezése mellett problémákat is azonosított. Az egyik a megkérdezett diplomások alacsony válaszadási aránya. A másik pedig az, hogy a fiatal diplomások külföldi munkavállalásáról nyert adatok nem hasznosultak. Ezért az ÁSZ a diplomás pályakövetési rendszer (DPR) egészének a működéséről elemzést is készített. A jelen elemzés a rendszer bemutatása mellett elsősorban az ellenőrzés által azonosított két problémakört járja körül. Az elemzés bizonyítja, hogy a DPR keretében szolgáltatott adatok tartalmukat tekintve alkalmasak a diplomások külföldi munkavállalása több jellemzőjének, azok összefüggéseinek a bemutatására is. Az alacsony és hullámzó válaszadási arány azonban bizonytalanná teszi, hogy a válaszadók által közölt valóságghú adatok mennyire jellemzik a diplomások teljes körét.

Az elemzés elsősorban a válaszadási arány növelésének fontosságára hívja fel a figyelmet, de nem áll meg itt, hanem bemutatja, milyen jó gyakorlatokat valósítanak meg az egyetemek a válaszadási hajlandóság növelése, illetve a DPR fenntarthatóságának erősítése érdekében.

Az elemzés szorosan kapcsolódik az ÁSZ azon törekvéséhez, hogy a közpénzekből létrehozott információs rendszerek megbízható, a valós teljesítményt bemutató, a döntéshozatalban jól hasznosítható, az állampolgárok számára hasznos és az állami működés átláthatóságát növelő információkat szolgáltatassanak.

Budapest, 2017. március 1.

Domokos László

Domokos László

az Állami Számvevőszék elnöke

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A diplomás pályakövetés magyarországi kialakításának jogi alapjait a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény határozta meg, melyet a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény megerősített. A Diplomás Pályakövetési Rendszer magyarországi modellje kétszintű.

- az adatgyűjtést és az adatszolgáltatást az egyes felsőoktatási intézmények végzik, és intézményi szintű elemzéseket készítenek;
- az adatok országos szinten történő összegyűjtése, feldolgozása, elemzések készítése, és az eredmények nyilvánosságra hozatala egy központilag létrehozott szervezet – 2015 végéig az Educatio Kft., 2016-tól annak jogutódjaként az Oktatási Hivatal – feladata.

Elemzésünk azt mutatja, hogy az egyes intézmények együttműködése, a hatékony központi koordináció és az elemzési feladatok megosztása a központ és az intézmények között hozzájárult a Diplomás Pályakövetési Rendszer eredményes kiépítéséhez és működéséhez.

A felsőoktatási intézmények többsége felismerte, hogy a Diplomás Pályakövetési Rendszer által szolgáltatott adatok fontos visszajelzést jelentenek számukra, és érdekeltté váltak a rendszer működésében. Számos intézmény szervezeti kultúrájába beépült a volt hallgatókkal való kapcsolattartás, valamint az, hogy figyelembe vegyék az általuk szolgáltatott adatokat az intézmény stratégiai döntéseinél. E tényezők pozitívan járulnak hozzá a rendszer fenntarthatóságához. Ezt támasztja alá az a felmérés, amelynek során a 31 válaszadó intézmény közül csak kettő nyilatkozott úgy, hogy a rendszert csak annak kötelező volta miatt tartja fenn és működteti. 25 intézmény erőforrásaitól függően lépéseket tett a válaszadás ösztönzésére, 27 intézmény pedig a központilag előírt, kötelező kérdésblokkon felül további saját kérdéseket is fűzött a kérdőívhez.

Elemzésünk megerősíti az Állami Számvevőszék jelentésének azt a megállapítását, hogy a Diplomás Pályakövetési Rendszer gyenge pontja az intézmények által kérdőívvel megkeresett célcsoportok alacsony és csökkenő válaszadási hajlandósága. 2013-2015. évek között a válaszadók aránya az összes megkeresett személy számához viszonyítva annak 16%-áról 11%-ára csökkent. Az elemzésünk során feldolgozott szakirodalom ennek okaiként a kérdőívek kitöltéséhez fűződő érdekeltség hiányát, a hasznosulásról szóló visszajelzés elmaradását és az intézmények rendelkezésére álló erőforrások szűkösségét jelöli meg.

A kérdőíves megkeresésen alapuló primer felmérések kiegészítésére Magyarországon is bevezették a teljes sokaságra kiterjedő adatbázisok összekapcsolását, az ún. adatintegrációt. Ennek előnye, hogy nem függ a megkeresett célcsoportok válaszadási hajlandóságától. Hátránya, hogy az összekapcsolt adatbázisok struktúrája fix, adattartalmát nem a pályakövetési célok határozzák meg. Következésképpen nem helyettesíthetik, csak kiegészíthetik a pályakövetés céljaihoz szabott kérdőíves felmérést.

A Diplomás Pályakövetési Rendszer eredményeinek hasznosulása érdekében az intézmények kommunikálják a feldolgozott adatokat, ezek azonban nem a kívánatos arányban érik el az abból legtöbbet profitálni tudó célcsoportokat, azaz a felvételizőket és a munkaadókat.

Elemzésünk egyik kiemelt célja volt az ellenőrzés során egyes intézményeknél feltárt jó gyakorlatok részletesebb bemutatása. Ennek érdekében az elemzés ismerteti a Zsigmond Király Egyetem által működtetett „Párbeszéd-modell”-t. A modell lényege a munkaadók megkérdezése az intézmény által kibocsátott hallgatókkal szembeni kompetencia-elvárásairól. Ennek ismeretében a hallgatóikat kérdezik arról, hogy az elvárt kompetenciákkal véleményük szerint milyen mértékben rendelkeznek. Az eredmények elemzését, kiértékelését követően visszacsatolás történik: a modell szerinti párbeszédben részt vevőket tájékoztatják a kompetenciák meglétéről, illetve hiányáról. Az intézmény az eredményeket oktatási programjába beépíti, továbbá folyamatos, interaktív kapcsolatot alakít ki a munkaadókkal és a hallgatókkal.

További jó gyakorlatokat mutat be az elemzés a Szent István Egyetem és a Semmelweis Egyetem diplomás pályakövetési rendszereinek működtetésénél. E két intézmény egyrészt kézikönyvben, illetve stratégiai dokumentumban foglalta össze a rendszerrel kapcsolatos eljárások lebonyolítását, az elvégzendő feladatokat és ezek felelőseit. Másrészt a DPR adataival végzett kutatások és elemzések alapján versenyképességre, kompetenciákra és képzési irányokra vonatkozó ajánlásokat fogalmaztak meg. Jó gyakorlatként azonosítottuk a Diplomás Pályakövetési Rendszer működtetésének az adott intézmény szervezeti keretein belül történt kiemelt elhelyezését (Bu-

dapesti Corvinus Egyetem), valamint azt, hogy a rendszerek működtetése révén nyert adatok bekerülnek az Egyetem minőségbiztosítási rendszerébe (Eötvös Loránd Tudományegyetem), illetve vezetői információs rendszerébe (Pécsi Tudományegyetem).

Elemzésünk elkészítése során feldolgoztuk a Diplomás Pályakövetési Rendszernek a diplomások nemzetközi migrációjára vonatkozó adatait. Ezek felhasználásával vizsgálható – bár elég alacsony válaszadási arány alapján –, hogy a külföldön elhelyezkedő diplomások milyen arányban tudnak a saját szakterületükön munkát vállalni. Az illeszkedés elemzése során kimutatott arányszámok azt mutatják, hogy a különböző képzettségi területeken végzett diplomások igen különböző arányban tudnak külföldön a szakképzettségüknek megfelelően elhelyezkedni. Az erre vonatkozó adatok arra utalnak, hogy elsősorban az informatikai, műszaki tudományok, orvostudományi és egészségtudományi diplomák azok, amelyek külföldön is „piacképes” tudást jelentenek. Külföldi munkavállalás esetén elmarad az átlagos szinttől a sporttudomány, a bölcsészettudomány, a társadalomtudományi és a jogi területen végzettek szakterületen belüli elhelyezkedése.

A Diplomás Pályakövetési Rendszer tehát működik, az abból nyert adatok hasznosulnak. A működés eredményesebbé tételére azonban még sok lehetőség kínálkozik.

RÉSZLETES ELEMZÉS

1. A magyarországi helyzet bemutatása, jogi keretek, hatáskörrel rendelkező intézmények és feladataik, költségek

A diplomás pályakövetés magyarországi kialakításának jogi alapjait a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény határozta meg. A jogszabály szerint a diplomás pályakövetéssel kapcsolatos feladatok ellátása a felsőoktatási intézményekre hárult, a szervezés-koordinálás pedig a központi (kormányzati) szintű intézményi struktúra feladatává vált. A törvényi előírás alapján a felsőoktatási intézményeknek a 2006. szeptember 1-jétől induló tanévtől kellett bevezetni a diplomás pályakövetés rendszerét. A 2006-ban „Diplomás Pályakövetési Rendszer” (a továbbiakban: DPR) program néven indult rendszer megvalósítására, koordinálására és szakmai támogatására az Educatio Kft.¹ Felsőoktatási Osztályát jelölte ki az oktatási tárca Lényeges változás volt, hogy a létrehozott Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) szerves részének tekintette a diplomás pályakövetést, ezáltal a korábbinál központosítottabb irányba terelte a tevékenységet.

A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: Nftv.) egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 87/2015. (IV. 9.) Korm. rendelet 25. § (1)-(4) bekezdései 2015. április 17-i hatállyal előírták, hogy a DPR esetében a kötelező intézményi adatszolgáltatás a jogviszonyban álló hallgatók, valamint az egy, három és öt éve abszolutóriumot szerettek körében egységes módszertannal és kérdőívvel végrehajtott önkéntes, online kérdőíves vizsgálat alapján történik.

A jogszabály előírása alapján az adatszolgáltatás pontos meghatározását, határidejét, gyakoriságát, módját, valamint az adatszolgáltatáshoz kapcsolódó módszertani leírást és kérdőívet a miniszter teszi közzé az általa vezetett minisztérium honlapján. A pályakövetési vizsgálatok eredményeit legalább évente rövidített összefoglaló és teljes tanulmány formájában a felsőoktatási intézmény honlapján nyilvánosságra kell hozni.

A DPR keretei között az intézmények által önként vállalható feladatok körét a jogszabály nem sorolja fel, de általában ilyenek tekintik az egységes módszertan által felépített kérdőív saját, intézmény- illetve szakma-specifikus kérdésekkel történő kibővítését, illetve intézményi DPR- adatbázisok kutatási célra, illetve érdeklődők számára történő rendelkezésre bocsátását.

A hazai diplomás pályakövetési rendszer kétszintű:

- intézményi szinten adatgyűjtés és adatszolgáltatás történik, és
- központi szinten valósul meg az adatok országos gyűjtése, kezelése, kimutatások, elemzések készítése, stratégiai döntéshozatal támogatása, valamint az intézményi szintű szakmai feladatok koordinációja. Ez utóbbi feladatokat a szaktárca és az Oktatási Hivatal - mint az Educatio Kft. jogutódja - látják el.

A DPR adatszolgáltatás célcsoportjait az 1. ábra mutatja be. A DPR működése technikai feltételeinek megteremtését és a létrehozott adatbázisoknak a DPR céljaira történő felhasználását ún. Társadalmi Megújulás Operatív Programok (TÁMOP) végrehajtása révén valósították meg. A TÁMOP olyan – 85 %-ban az Európai Unió, 15 %-ban hazai források által biztosított – projektfinanszírozási program, mely a foglalkoztatás bővítéséhez és a tartós gazdasági növekedéshez, mint átfogó célokhoz elsősorban a munkaerőpiac kínálati oldalára irányuló intézkedésekkel, az emberi erőforrások fejlesztésével járul hozzá. A TÁMOP egyik prioritási tengelye és beavatkozási pontja a felsőoktatás tartalmi és szervezeti fejlesztése a tudásalapú gazdaság kiépítése érdekében.² A DPR kialakítására elsősorban a TÁMOP 4.1.3. jelű program keretében került sor.

A TÁMOP 4.1.3. első szakaszában a megalapozó módszertani fejlesztéseket, illetve az informatikai kereteket kialakították. A statisztikai és adatbázis rendszerek továbbfejlesztése pl. az adatintegráció megvalósítása megtörtént, melyekből új típusú adatokat szolgáltatnak, ezáltal a DPR-adattár továbbfejlesztése megvalósult. A kiemelt

¹ Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság (működött: 2009.07.28-tól 2015.12.31-ig), jogelődje: Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság (működött: 2000.11.15-től 2009.07.27.-ig) DPR-rel kapcsolatos feladatait 2016. január 1-jétől az Oktatási Hivatal vette át (Forrás: a Kft. alapító okirata).

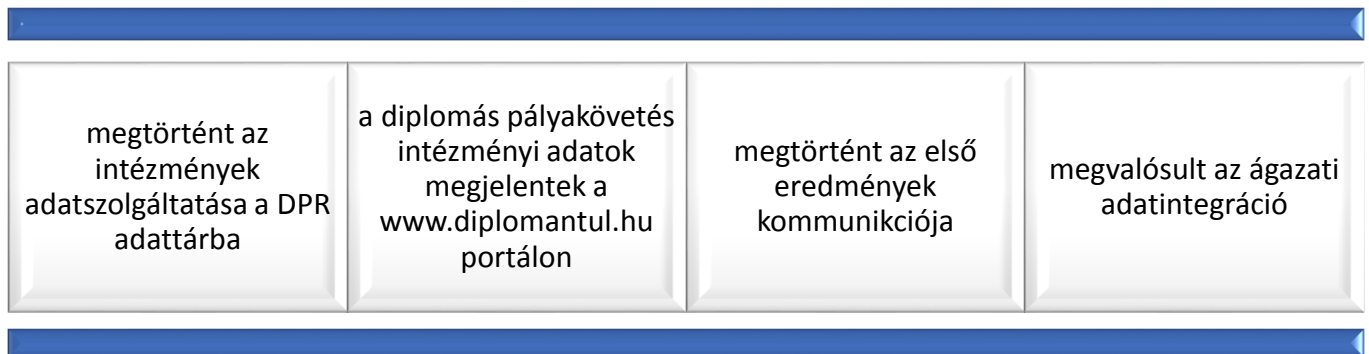
² Lásd bővebben http://eupalyazatiportal.hu/tamop_programleiras/

projekt biztosította azokat a központi szolgáltatásokat és szakmai támogatást, amelyek révén az intézmények a pályázati források segítségével meg tudták valósítani fejlesztéseiket. A központi pályakövetési program tehát nem egy országos, központilag vezérelt, statisztikai jellegű pályakövetéses kutatás, hanem elsősorban az intézményi pályakövetéseket támogató, azok hosszú távú működését megalapozó szakmai fejlesztés szerepét töltötte be.

A DPR két alapvető elemének – az intézményi alumni rendszereknek és az elemzést támogató informatikai megoldásoknak – biztosítani kellett a keresleti és kínálati információk mindkét irányba történő közvetítését, illetve segíteni a foglalkoztatási és szakmai struktúra összhangjának megteremtését. Az Educatio Kft. feladata volt továbbá a pályakövetést kiterjeszteni a felsőfokú szakképzésben, szakirányú továbbképzésben, illetve PhD képzésben végzett hallgatókra, valamint kialakítani az ehhez szükséges központi módszertani támogatást.

A TÁMOP 4.1.3./08/1 „A felsőoktatási szolgáltatások rendszer szintű fejlesztése” című projekt az Educatio Kft. – mint projektgazda – vezette konzorcium által 2011. március 31-ig befejeződött. Az alprojekt megvalósításhoz kapcsolódó indikátor – „a központi DPR modellt alkalmazó intézmények száma” – a tervezett 15 intézményhez képest 30 intézményre teljesült. Az első szakasz öt éves fenntartási időszakában három intézmény csatlakozott a DPR-hez, így már 33 intézmény vesz részt a központi DPR-ben. Az első szakasz eredményeként megtörtént az intézmények első adatszolgáltatása az adattárba, a diplomás pályakövetési adatok elérhetőek lettek a www.felvi.hu/diplomantul csatornáján. Az ágazati adatintegráció megvalósult, az első eredmények kommunikációja megtörtént.

Az adatintegrációval kapcsolatos fejlesztések a központi projekt második ütemében teljesültek. Az adatintegráció célja volt, hogy különböző állami adminisztratív adatállományok elemi szintű, anonim összekapcsolásával egy adott adattár (pl. DPR) másodlagos, statisztikai célú felhasználása is megvalósulhasson. A TÁMOP 4.1.3.-08. kódszámú kiemelt projekt keretében megvalósult legfontosabb tevékenységeket az 1. ábra mutatja.

1. ábra: A TÁMOP 4.1.3.-08 projekt megvalósult tevékenységei

Forrás: 4. számú záró-projekt előrehaladási jelentés (Educatio Kft.)

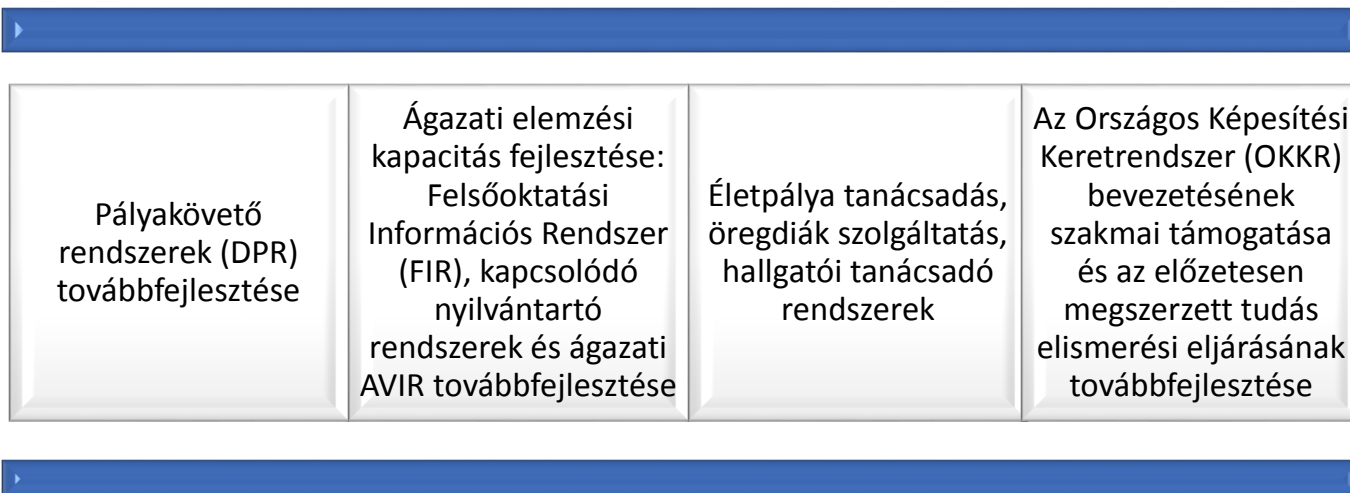
A DPR keretében az adatintegráció a következő adatbázisok összekapcsolását jelentette a 2009/2010-es tanévben diplomát szerettek körére vonatkozóan:

- FIR (adatintegráció alapja);
- APEH, illetve később NAV;
- OEP.

A 2014-ben indított és 2015-ben befejezett, a Kincstár, a FIR és az ONYF adatait összekapcsoló adatintegráció is lezárult. A „Diplomás Pályakövetési Adatok 2013 – Adminisztratív Adatbázisok Integrációja” című, a www.felvi.hu-n elérhető kiadvány tartalmazza részletesen az adatintegráció eredményeit, tehát azokat a mutatókat, jellemzőket, amelyek a DPR és más adatbázis összekapcsolásából származnak és az eredmények felvételét megelőző első és harmadik tanévben diplomát szerettek körére vonatkoznak.

A szükséges informatikai háttérrel a pályázati dokumentációk és a támogatási szerződések határozták meg. Az abban foglaltak szerint olyan informatikai alkalmazást kellett biztosítani, amely lehetővé tette az adatok különböző célú integrációját. A lekérdezések során lehetővé kellett tenni az online technológiák alkalmazását, amihez a szükséges szoftver - a kiemelt projekt keretében biztosított EvaSys - térítésmentesen hozzáférhető a TÁMOP DPR kedvezményezettjei számára.

A TÁMOP 4.1.3./11/1 számú, „A felsőoktatási szolgáltatások rendszerszintű fejlesztése 2. ütem” elnevezésű kiemelt projekt olyan integrált ágazati rendszerek kialakítását és bevezetését tűzte ki céljául, amelyek megfelelnek mind a hazai ágazatirányítási elvárásoknak, mind az EU vonatkozó irányelveinek és keretrendszereinek. TÁMOP 4.1.3./11. kódszámú kiemelt projekt támogatott tevékenységeit a 2. ábra mutatja.

2. ábra: A TÁMOP 4.1.3./11. kódszámú projekt támogatott tevékenységei

Forrás: Kiemelt projekt útmutató

A továbbfejlesztés egyik területe volt a DPR. Itt a cél egy integrált és teljes körű felsőoktatási információs bázis biztosítása volt, a már megkezdett központi szolgáltatások és keretrendszerek, valamint az új fejlesztések összekapcsolása révén, illetve folytatódott az első szakaszban kifejlesztett módszertani fejlesztések megvalósítása.

A TÁMOP-projektek során felhasznált összegeket a Függelékben mutatjuk be.

2. A magyar DPR modell értékelése

A felsőoktatás területén jelentős és globális változások történtek az elmúlt évtizedekben, aminek oka elsősorban a felsőfokú képzés tömegessé válása: a korábbi időszakban a munkaerő-piaci igények változásaira kevésbé rugalmasan reagáló felsőoktatási intézményeknek újra kell definiálniuk magukat, és folyamatosan vissza kell mérniük saját teljesítményüket, és javítaniuk kell versenyképességüket. A digitalizációval egyre inkább előtérbe kerül a (tömeges) adatokon alapú döntéshozatal, amihez a diplomás pályakövetés minőségi inputokkal tud szolgálni. A tényekre, adatokra alapozott oktatáspolitikai az ezredfordulót követő időszak meghatározó szakpolitikai törekvése.

2.1 A DPR általános célja

A diplomás pályakövetés gyakorlata országoként jelentős eltérést mutat, azonban meghatározhatóak a rendszer működtetésének általános céljai. A „*Diplomás pályakövetés a hazai és nemzetközi közegben*” c. tanulmánykötet az alábbi konszenzuális definíciót fogadja el diplomás pályakövetésre:

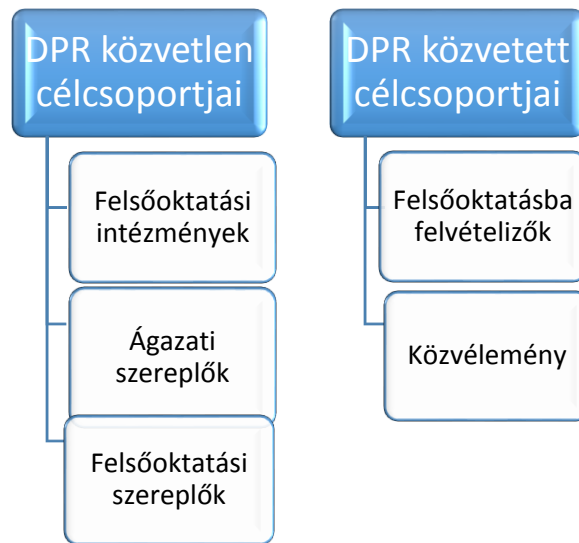
„Diplomás pályakövetésnek tekintjük az államilag elismert felsőoktatási intézményekben felsőfokú diplomát szerzettek körében folytatott, empirikus (nagyreszt kérdőíves, kisebb részt mélyinterjú és fókuszcsoporthoz technikával lebonyolított) adatfelvételeket, melyek a diplomát szerzettek szakmai előmeneteléről, munkaerő-piaci érvényesüléséről, illetve a képzés utólagos megítéléséről nyújtanak információkat.”³

A *Javaslat a nemzetközi modellértékű pályakövetésekre* c. tanulmány az alábbiak szerint határozza meg a DPR által lefedett területeket:

- végzettek munkaerő-piaci érvényesülése,
- végzettek munkaerő-piaci beilleszkedése,
- diplomások munkaerő-piaci jellegzetességei,
- felsőoktatási tanulmányok hasznosulása,
- intézmények értékelése,
- szubjektív tényezők, pl. munkával való elégedettség,
- személyes és szakmai kompetenciák, és
- kompetenciák szükségessége a munkavégzéshez.

³ Horváth, 2008:5

A DPR célcsoportjait 3. ábra szemlélteti.

3. ábra: A DPR célcsoportjai

Forrás: Megvalósíthatósági tanulmány 5.2. pont

A DPR kialakításának céljai közül az alábbiakat emeljük ki:

- a felvételizők és a leendő hallgatók tájékozódni tudjanak arról, hogy az egyes intézmények képzéseinek elvégzésével milyen esélyekkel tudnak elhelyezkedni,
- az ágazati stratégiaalkotáshoz releváns információk legyenek az intézményekben végzetek elhelyezkedési és karrier lehetőségeiről, és
- az intézmények pontos képpel rendelkezzenek a náluk végzetek karrierjének alakulásáról, így folyamatos visszajelzést kapjanak képzéseik minőségéről.

A „*Diplomás pályakövetés a hazai és nemzetközi közegben*” c. tanulmánykötet részletesen bemutatja az európai DPR modelleket, azok jó gyakorlatait és a hazai működést.⁴ Jelen tanulmányban csak az elemzés témáját érintően mutatjuk be röviden a hazai DPR-t, annak előnyeit és a megfogalmazható ajánlásokat. A diplomás pályakövetésnek alapvetően két modellje alakult ki Európában: az egyik a központi koordinációt nélkülöző, vagy azt csak esetlegesen megvalósító modell, amelynél a pályakövetés megvalósítása teljes egészében intézményi szintű. A másik modellben részbeni vagy teljes központosítás valósult meg. E modellben is helyben történik meg az adatfelvétel, de megjelenik az országonként eltérő hatás- és jogkörrel rendelkező koordináló szerv.

A nemzetközi gyakorlatban kapott eredmények hasznosulása többértű: az érintettek (stakeholderek) tájékoztatása, a leendő hallgatók orientálása (megnyerése), marketing célok, oktatásfejlesztés, minőségbiztosítás, valamint intézményszintű stratégia-tervezés és döntéshozatal támogatása. A DPR eredményei kormányzati szinten is hasznosulhatnak: pl. a képzési kínálati rendszer kialakítása, a pénzügyi-támogatási döntések meghozatala formájában. A DPR adatokat a munkaerőpiac különböző szereplői is hasznosíthatják. A Kiss (2009) nemzetközi kitekintésében elemzett országok DPR gyakorlatának többségéről elmondható, hogy a DPR működtetésének szerves része az egyes felsőoktatási intézmények együttműködése. Megállapítják, hogy csak központi koordinációval valósulhat meg az eredmények összehasonlíthatósága, ugyanakkor több országban előfordul az eredmények az elemzési feladatok hasznosulási területek szerinti megosztása a központi koordináció és az intézmények között.

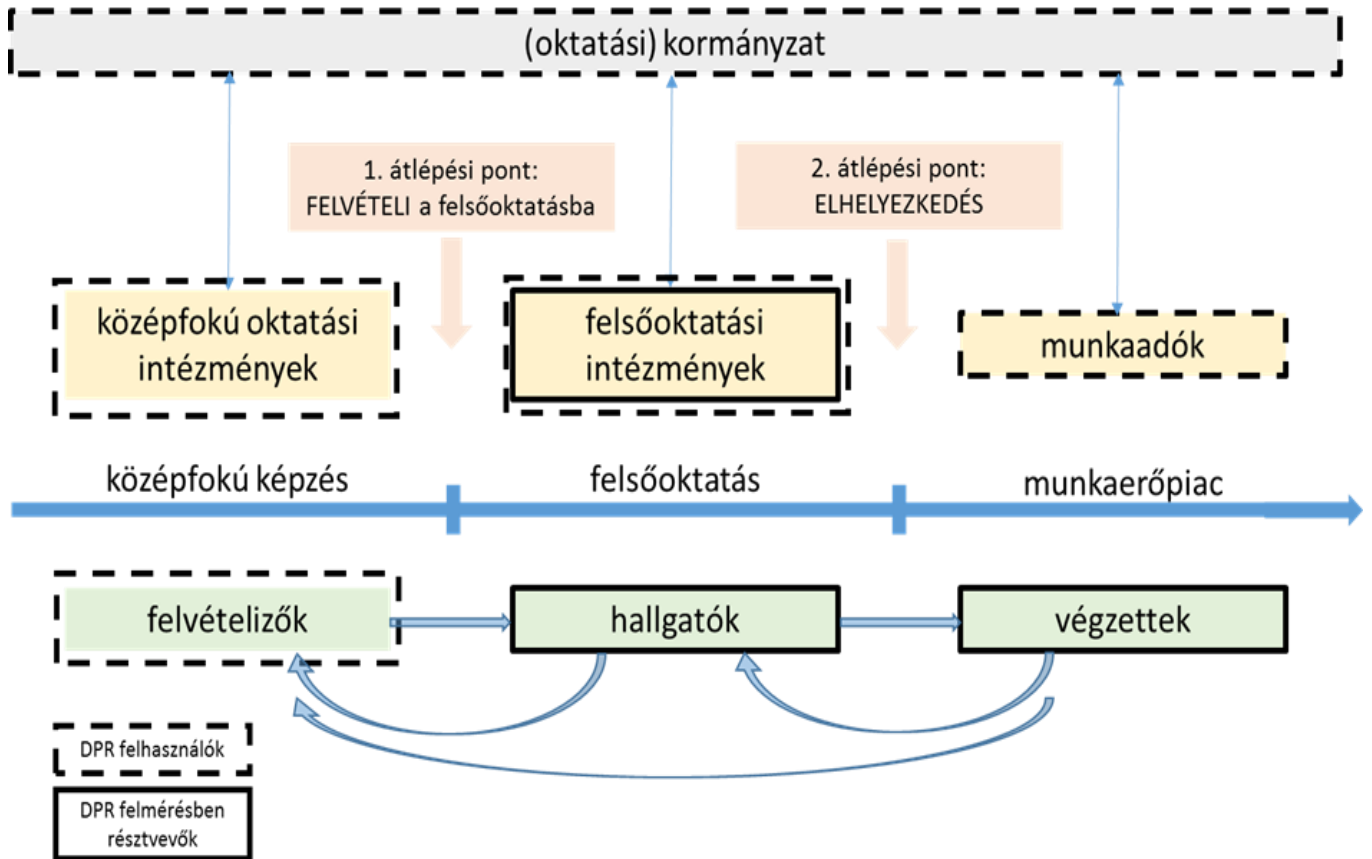
⁴ Az Európán kívüli gyakorlatok bemutatását lásd pl. Sipos (2015) munkájában.

2.2 A DPR stakeholderek

Az Educatio Kft.⁵ az alábbi szereplőket azonosítja a DPR működtetésében:

- felsőoktatási intézmények
- oktatási kormányzat
- munkaerőpiac/munkaadók
- hallgatók.

Az egyes szereplők kapcsolatrendszerét feltárhatjuk oly módon is, hogy ábrázoljuk a felvételizők/hallgatók/végzetek életpályáját és az ehhez kapcsolódó intézményeket (lásd a 4. ábrát).

4. ábra: A DPR környezete: szereplők

Forrás: ÁSZ szerkesztés

⁵ Educatio Kft. (2015a)

Az ábrán a potenciális felvételizőből végzett hallgatóvá/diplomás munkavállalóvá válás egyszerűsített folyamatát jelenítettük meg. A vízszintes nyíllal ábrázolt „*idővonalon*” két átlépési pont van, a felvételi a felsőoktatásba, valamint az elhelyezkedés a diploma megszerzése után. Ennek alapján jól beazonosítható az egyes szereplők érdekeltsége a DPR-en belül. Az ábra alapján az alábbiakban mutatjuk be a DPR felmérésben résztvevőket és a felmérés eredményeit használókat:

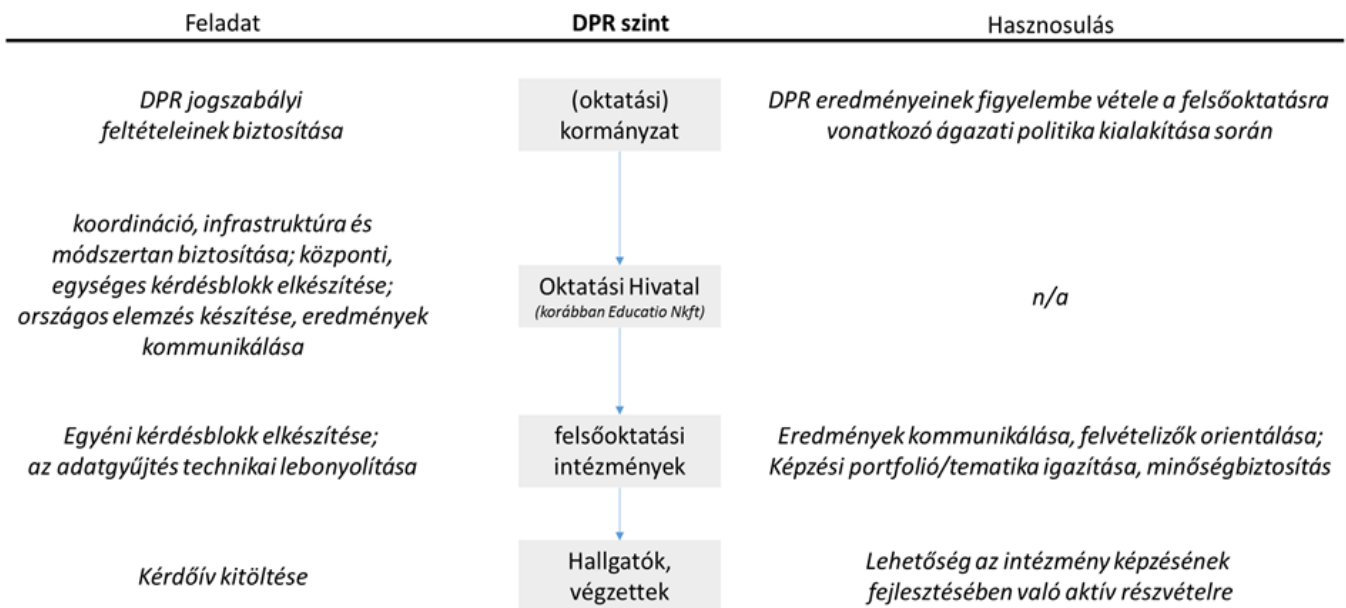
- Felvételizők: a DPR egyik legfontosabb célcsoportja. Érdekeltek abban, hogy minél piacképesebb szakmai ismereteket és diplomát szerezzenek, a képzésükbe való befektetés minél hamarabb megtérüljön.
- Hallgatók: már túl vannak a „pályaválasztáson”, a diploma értékén változtatni nem tudnak. Az ő elsődleges érdekük, hogy minél gyorsabban el tudjanak helyezkedni, és ehhez valamint a munkavégzéshez minél alkalmazhatóbb ismeretekre tegyenek szert a felsőfokú tanulmányaik során. A DPR-ben kitöltőként az egyes intézmények ezen elvárásokat, illetve intézménnyel kapcsolatos benyomásaikat tudják felmérni.
- Végzettek: fő célcsoportja a DPR adatfelvételeinek a már végzett, egykori hallgatók. Látható, hogy a folyamat végén már egyik átlépési pontban sem érdekeltek. Ez magyarázhatja az alacsony válaszadási hajlandóságot. Végzettek esetén különösen fontos elhelyezkedésük horizontális (szakterületükön belül helyezkednek-e el) és vertikális (alul- vagy túlképzettek-e az adott munkakörhöz) illeszkedése, az elhelyezkedés helye (országban belüli migráció, külföld), illetve az elhelyezkedés sikeressége (munkakereséssel töltött időszak, munkanélküliség).
Napjainkban egyre inkább jellemző, hogy a felvételizők/hallgatók/végzettek csoportja nem csak a klasszikus lineáris módon követhetik egymást: egyre tipikusabb, hogy a hallgatóból, illetve a már végzett munkavállalóból újra felvételiző lesz, ezt követően pedig hallgató. Még tipikusabb, hogy ezek a kategóriák átfedik egymást: munkavállalás melletti felvételizés, illetve tanulmányok folytatása (ezt támogatják a levelező képzések), vagy már az egyetemi évek alatt további felsőoktatási képzésre való jelentkezés, esetleg több tanulmány párhuzamos folytatása.
- Középfokú oktatási intézmények: a szakirodalom jellemzően nem nevezi meg (fő) szereplőnek ezen intézményi kört, pedig a felvételizők gondozásában, orientálásában kulcsszerepük lehet. A középiskolai rangsorok egyik legfontosabb tényezője a sikeresen felvételizők aránya, ezért a DPR számukra is hasznos információval szolgálhat.
- Felsőoktatási intézmények: a DPR működtetői, az adatgyűjtés lebonyolítóit és az eredmények intézményi hasznosulásának felelősei. A DPR értékes és naprakész információt szolgáltathat intézményi promóciós/marketing célokhoz, a képzési portfólió/tematika piaci igényekhez való igazításához, felülvizsgálatához. Mindkét átlépési pont kritikus jelentőségű számukra.
- Munkaadók: első sorban abban érdekeltek, hogy megfelelő minőségű és mennyiségű (frissdiplomás) munkavállalót tudjanak alkalmazni. A DPR-ben való részvétellel képesek lehetnek, a felsőoktatási intézmények számára közvetíteni elvárásaikat, azonban ezek hatása leghamarább csak középtávon (1-3 év) érezhető. Az eredmények alapján jobban megismerhetik a leendő munkavállalók motivációit, igényeit, szakmai színvonalát, ami segítheti őket a frissdiplomások felvételében és megtartásában.
- (Oktatási) kormányzat: Az oktatás, és ezen belül a felsőoktatás kiemelt jelentőségű az egyes országok versenyképességének fenntartásában, illetve fejlesztésében. Elsődleges cél ezért, hogy az intézmények a munkaerőpiac igényeit minél inkább teljesítő képzést biztosítsanak a hallgatók számára, és a felsőfokú képzéshez az alap- és középfokú oktatás kellő alapot biztosítson.

2.3 A hazai modell jellemzői

A hazai gyakorlatban kétszintű modell jött létre a diplomás pályakövetési feladatok ellátására: intézményi szinten történik az adatgyűjtés, illetve az adatszolgáltatás; központi szinten valósul meg az adatok országos feldolgozása, kezelése, kimutatások, elemzések készítése, stratégiai döntéshozatal támogatása, valamint az intézményi szintű szakmai feladatok koordinációja. A hazai DPR modell és a feladatok megosztása a következő:

- a felsőoktatási intézmények feladata helyi kérdőívblokk elkészítése, valamint az adatfelvétel technikai lebonyolítása, míg
- az Oktatási Hivatal (a továbbiakban: OH) felelős a központi koordinációért, azaz módszertani javaslatok, a kötelezően kitöltendő kérdőívblokk elkészítéséért, az alkalmazott módszertanért, valamint az adatok országos feldolgozásáért és kommunikációjáért. Hatósági jogköre nincs.

A DPR modell hierarchikus felépítését, a feladatokat és a hasznosulás szintjeit az 5. ábra szemlélteti.

5. ábra: A hazai DPR-modell szintjei

Forrás: ÁSZ szerkesztés

2.4 Az intézmények viszonya a DPR-hez

Az Educatio Kft. tanulmánya⁶ magyarországi felsőoktatási intézményeknek három típusa különböztethető meg a tekintetben, hogy mennyire tekintik saját ügyüknek a DPR működtetését:

1. A magán finanszírozású intézmények, valamint a gazdaság- és szervezéstudományokat, a társadalomtudományokat és a művészettudományokat oktató főiskolák és egyetemek mutatják a legnagyobb hajlandóságot arra, hogy a lehető legnagyobb mértékben elégítsék ki a hallgatói igényeket, és megfontolják a (végzett) hallgatóik tanácsait, javaslatait, figyelembe vegyék véleményüket.
2. A második típusba azon intézmények tartoznak, amelyeknél a képzési területek változtatási (piaci) kényszere nem olyan gyors. Ide tartoznak a műszaki tudományok, az informatika, a természettudományi területek, és az agrártudományok is. Ezeknél az intézményeknél a kiemelkedő hallgatói konjunktúrából és a kormányzati támogatásból kifolyólag várhatóan nem lesznek hangsúlyosak a DPR-ből származó információk a döntéshozatalban, ezért középtávon problémát jelenthet az DPR működtetése.

⁶ Educatio Kft. 2013a

3. A harmadik típusba azon intézmények tartoznak, ahol a hagyományok dominálnak (pl. orvostudomány, hadtudomány, jogtudomány); itt változtatási hajlandóság különösen alacsony. Ezen intézményi körben várhatóan minimális lesz a DPR nem kötelező elemeinek a működtetése. Pénzügyi problémák esetén pedig a DPR működtetése külső kényszerítésén is múlhat (pl. jogszabályi ösztönzők).

Educatio Kft. egy későbbi tanulmánya a brit és ír modell elemzése alapján arra a következtetésre jut, hogy „*a helyi intézmények érdekeltté tétele nélkül nem lehet hatékony, érvényes diplomás pályakövetést szervezni*”⁷. Ehhez nem elegendő a jogszabályi környezet kialakítása, hanem arra is szükség van, hogy az intézmények ismerjék fel a DPR jelentőségét, az abban rejlő lehetőségeket.

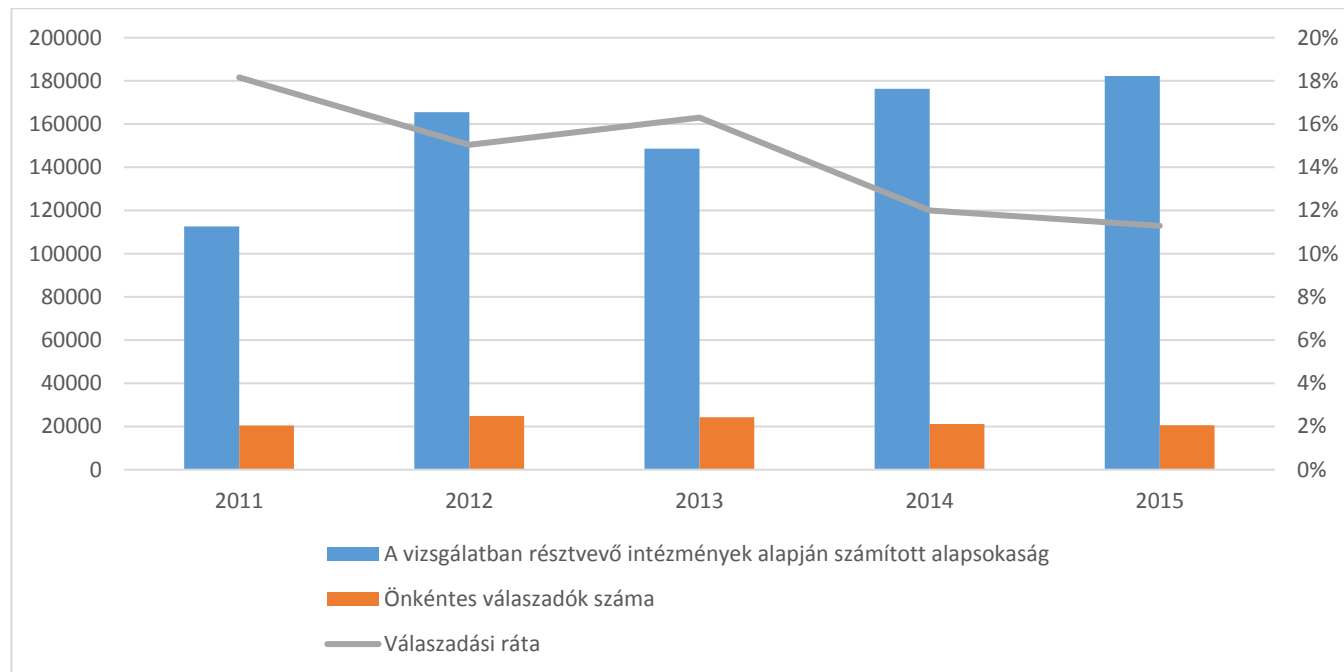
Az ÁSZ ellenőrzési tapasztalatai csak részben erősítik meg a fent leírtakat. Az ellenőrzött szervezetek közül első típusú intézményre jó példa a Zsigmond király Főiskola (jelenleg már egyetem) és az általa működtetett „*Párbeszéd-modell*”, amelyet elemzésünkben később részletesen is bemutatunk.

A szintén ellenőrzött szervezet Semmelweis Egyetem pedig kifejezetten hasznosította a DPR-ből nyert adatokat, mivel 2011-ben a DPR adatokon is alapuló képzési stratégiát fogadott el. Az orvostudományi kart is magában foglaló Pécsi Tudományegyetemen a DPR működtetése szervesen beépült az egyetem struktúrájába.

Megítélésünk szerint a várható demográfiai helyzetben egyetlen felsőoktatási intézmény sem engedhetné meg magának, hogy ne kísérrje figyelemmel végzős hallgatói elhelyezkedését, és ne hasznosítsa ezt az információt képzési stratégiája korszerűsítésénél. Más kérdés, hogy eljutott-e már minden intézmény erre a felismerésre.

2.5 A válaszadási hajlandóság

Az egyik legnagyobb kihívás, amivel a hazai diplomás pályakövetésnek szembe kell néznie, az alacsony és tendenciájában csökkenő válaszadási ráta (lásd a 6. ábrát).

6. ábra: Az adott évben érintett alapsokaság és a válaszadók száma, valamint a válaszadási ráta alakulása 2011-2015. között

Forrás: DPR jelentések

Ennek egyik oka az, hogy sok esetben a potenciális kitöltő figyelmét nem is sikerül felhívni a felmérésre, mivel a megadott címen nem érhető el. Ezen a technikai hiányosságon mindenképpen célszerű lenne változtatni.

A másik ok a ténylegesen felkértek alacsony válaszadási hajlandósága, azaz a végzett hallgatóknak nem fűződik érdekük a hosszadalmas tesztek kitöltéséhez. Ebből következően a kérdőív terjedelmének csökkentése önmagában is növelheti a válaszadási hajlandóságot.

A válaszadás növelésére több lehetőség is adódik: a témát is érintően az ÁSZ munkatársai által készített „*Tanulmány a versenyképes tudás megszerzését és hasznosítását szolgáló állami intézkedések számvevőszéki ellenőrzése szempontjainak és fókuszterületeinek meghatározásához*” című tanulmány⁸ felveti a végzettek válaszadási kötelezettségének bevezetését: az államilag finanszírozott szakok esetében a kötelelem teljesítése a tanulmány íróinak álláspontja szerint elvárható. A költségtérítéses szakok esetében a kötelezettség előírására, megfelelő jogszabályi alapok mellett a képzési szerződés keretében lenne lehetőség. Ugyanakkor megjegyzik, hogy a megfelelő motivációs környezet megteremtése érdekében fontos, hogy a felmérésben résztvevők számára világos legyen az adatgyűjtés célja: a képzések minőségének fejlesztése, a diploma hasznosulásának biztosítása, karrier-tanácsadás, a továbbtanulási alternatívák bemutatása.

Az észak-európai gyakorlatban a válaszadási hajlandóságot az növeli, hogy ott a kiemelkedő reputációval és legitimitációval rendelkező a központi statisztikai hivatal keresi meg a végzett hallgatókat.

Educatio Kft. tanulmánya⁹ az egyes európai modellek elemzése során bemutatja, hogy a brit és az ír DPR modellben a hallgatói magatartás eltérő a magyarétól, ami jelentősen magasabb válaszadási rátákban tükröződik. Megjegyzik, hogy „*nem azért válaszolnak viszonylag sokan a központi pályakövetési vizsgálatokra, mert az kötelező, hanem mert érzik annak – akár egyéni szintű – közvetlen hasznát.*” Az egyetemekhez, főiskolásokhoz való szoros kötődés, az egyetemek és főiskolák neve, hírneve alapozza meg az adatgyűjtések sikerességét.

Véleményük szerint a magasabb válaszadási arány elérésére vonatkozó technikák (pl. többszöri megkeresés, telefonos rásegítés, anyagi és nem anyagi jellegű ösztönzők) önmagukban kevésnek bizonyulhatnak az elköteleződés kialakulása nélkül. Megítélésünk szerint az elköteleződés fokozása elsősorban a felsőoktatási intézmények érdeke, mivel a volt hallgatókkal való élő kapcsolattartás az intézmény számára sok előnnyel jár.

A válaszadási hajlandóság mélyebb elemzése azért is szükséges, mert az alacsony válaszadási ráta torzítja az eredményeket. Az Educatio Kft. 2009-ben feltérképezte a végzettek válaszmegtagadási motivációját, amelyben megállapítják, hogy a „sikeresebbek” és az „elégedettebbek” válaszadási hajlandósága magasabb, ezért ők felül vannak reprezentálva a válaszadók között.¹⁰ Eltérés mutatkozhat továbbá az egyes szakok között is a válaszadási hajlandóságban. Például azok a végzett hallgatók, akik munkájukból adódóan többet foglalkoznak kérdőívekkel (pl. a társadalomtudományok területen dolgozók), aktívabbak lehetnek a válaszadásban.

⁸ ÁSZ 2015

⁹ Educatio (2015a)

¹⁰ Ezt is figyelembe véve kell venni a diplomások külföldi munkavégzésére vonatkozó elemzés eredményeinek értékelésénél.

Összefoglalásképpen elmondható, hogy a DPR monitoring jelentésekben az intézmények a válaszadási hajlandóságot, a korlátozott erőforrásokat, valamint az alacsony hasznosulást jelölték meg az intézményi DPR legfőbb gyengeségeinek. E területek azonban összefüggnek (7. ábra): az erőforrások szűkössége (pl. nincs keret a telefonos megkeresésre) korlátot jelenthetnek a válaszadás motiválásában, míg az alacsony válaszadási ráta hátráltathatja az eredmények hasznosulását. Ugyanakkor az erőforrások és a hallgatók/végzetek körében az elkötelezettség kialakulása között nincs direkt kapcsolat, ezért az elköteleződés növelése a DPR hosszú távú, eredményes fenntartásának az egyik legfontosabb sikertényezője.

7. ábra: A DPR alaptételeinek összefüggése

Forrás: ÁSZ szerkesztés

2.6 Az adatintegráció

A fenti primer felmérésekből eredő problémák nagyrészt kiküszöbölhetőek szekunder elemzéssel. Erre jó gyakorlatot jelenthet az észak-európai modellben megfigyelhető, teljes sokaságra kiterjedő adatbázisok anonimizált összekapcsolása. Ez az adatintegráció, azaz több forrásból származó adatbázisok összekapcsolása pontosabb képet adhat a hallgatók életútjáról, jövedelmi helyzetéről, azonban a DPR-ben figyelembe vett szoft tényezők (attitűd, motiváció, elvárások) itt nem jelenhetnek meg. Ennek hátránya, hogy szekunder jellegéből fakadóan az adatbázisok struktúrája fix, míg a kérdőíves primer felméréssel azok folyamatosan testre szabhatóak, fejleszthetőek. Ennek másik következménye, hogy ezen adatbázisokkal a szociodemográfiai helyzet kevésbé megragadható. Magyar környezetben többször is (2011, 2013, 2014) megvalósult több adatbázis összekapcsolása és a diplomások ily módon való pályakövetése.¹¹ A legutóbbi összekapcsolás során – ahogyan korábban említésre került – a felsőoktatási információs rendszer adatait kapcsolták össze a NAV, az OEP, a Kincstár, a Diákhitel Központ Zrt, valamint az NMH és az ONYF adataival.¹² Az eredményeket a www.felvi.hu honlapon publikálták.

A két megközelítést az 1. táblázat hasonlítja össze.

¹¹ Erről részletesen írnak az Educatio Kft. (2014a) és Educatio Kft. (2015c)

¹² A nemzetközi és hazai adatintegráció gyakorlatáról részletesen ír az Educatio Kft. (2013c)

	Intézményi DPR	Államigazgatási adatbázisok integrációja
Az adatgyűjtés	online kérdőíves kutatás	meglévő adatállományok összekapcsolása
Válaszadási ráta	10-15%, önkéntes alapon	elvileg teljes populáció
Költségek felmerülése	intézményi adatfelvételek, szakértők, rendszer	az adatok rendelkezésre állnak, csak szakértők
Folytonosság	fenntartási időszakban (motivációfüggő)	folyamatos, nem motivációfüggő
Adattípusok	értékelő, szubjektív adatok is	csak meglévő, objektív, statisztikai kategóriák
Fejleszthetőség	új kérdésekkel, témákkal korlátosan bővíthető	időben és tartalmában is bővíthető (a rendelkezésre álló adatok szintjén)

1. táblázat: Adminisztratív adatbázisok integrációja és az intézményi DPR módszertanának összehasonlítása

Forrás: Veroszta (2015) alapján ÁSZ szerkesztés

A következő fejezetben az intézményi gyakorlatot vesszük górcső alá, illetve azt, hogy miként látják a DPR-t maguk az egyetemek és főiskolák.

3. Intézményi gyakorlatok

E fejezetben az intézmények DPR gyakorlatát mutatjuk be, többnyire a DPR fenntarthatósági modell ajánlásai, valamint a DPR Monitoring jelentések alapján (2011, 2013, 2014).¹³

3.1 A DPR helye a szervezetben

Megállapítható, hogy a felsőoktatási intézmények többségében (22) teljes mértékben projekt alapon végzik a DPR működtetését, de a fennmaradó intézmények gyakorlata is rendelkezik kisebb-nagyobb mértékben projekt-jelleggel. Ez jelentős előrelépés a 2011. évi állapotokhoz képest, amikor még csak elvétve hoztak létre projekt-szervezetet a DPR megvalósítására. A DPR felelőse a szervezeten belül jellemzően a Karrieriroda (13) és a Minőségügyi iroda/minőségbiztosítási osztály (8), de egyes intézmények szervezetében a DPR-nek közvetlenül az intézményvezetés, illetve a rektori hivatal irányítása alatt (4) kiemelt helyet biztosítanak. Egy esetben számoltak be külön intézményi DPR felelős kinevezéséről. Az intézmények csaknem felében az eredmények közvetlenül az intézményvezetésnél, illetve a minőségbiztosításért felelős egységnél keletkeznek, amelyek segíthetik azok hasznosulását. Mindenképpen javulás figyelhető meg e területen, hiszen 2011-ben még az intézmények többsége nem gondoskodott arról, hogy a DPR eredményei beépüljenek a döntéshozatali mechanizmusokba. A 2013. évi monitoring-kutatás arról számol be, hogy több intézmény problémaként jelezte a DPR-re fordítható erőforrások szűkösségét, amely vagy anyagi okokra, vagy szakértői-hiányra vezethető vissza.

Az intézmények többsége 2011-ig módosította a szervezeti és működési, vagy minőségügyi szabályzatát, amellyel megteremtették a DPR fenntarthatóságának szabályozási feltételeit.

Az intézmények túlnyomó többségében működő, bejárattott kapcsolat van a DPR és az alumni között. Ennek fajtái és mélysége széles skálán mozognak, az egyszerű adatszolgáltatástól egészen a közös szervezeti egység alá szervezésig vagy a DPR kutatás alumni keretében történő végrehajtásáig.

3.2 Az intézmények DPR céljai

Csaknem az intézmények felénél megjelenik a fejlesztés és minőségbiztosítás a pályakövetési vizsgálatok legfontosabb intézményi céljai között. Az intézmények ötöde elsősorban marketing/promóciós célokat jelölt meg, azonban ezek célcsoportja különböző. A potenciális hallgatók/felvételizők mellett megjelentek olyan kevésbé hagyományos célcsoportok is, mint a munkaadók („*Információnyújtás az intézmények képzési minőségéről a munkaerő-piaci szereplők számára.*”), a végzett hallgatók (pl. továbbképzéseken, vagy intézményi rendezvényeken való részvételére való ösztönzés), vagy az aktív hallgatók („*A hallgatóknak jövőbeli karrierpályákat mutatni a végzetek példáján keresztül.*”) Ez utóbbi marketing/promóciós célok a felsőoktatási intézmény és a végzett hallgatók között kapcsolat szorosabbá tételét (is) szolgálják, ami hosszútávon javít a végzetek válaszadási hajlandóságán. Két intézmény kizárólag a törvényi kötelezettség teljesítését jelölte meg az intézményi DPR céljának. Őt intézmény pedig felmérésként tekint a DPR-re, amelynek célja megismerni a hallgatók tapasztalatait, véleményét, motivációit, sikereit, szociokulturális hátterét, vagy visszajelzést kapni a munkaerőpiacról, de azok aktív hasznosítását nem tartják fontosnak.

Az intézmények DPR-rel kapcsolatos céljaira, motivációjára utalhatnak azok a kérdések, amelyeket az egyes intézmények a központi kötelező kérdésblokkon felül feltesznek a kitöltők részére. 31 intézmény közül csupán négy intézmény nem csatol saját kérdéseket a DPR kérdőívhez, aminek okaként az intézményi kérdésblokk hosszát jelölték meg: attól tartanak, hogy a saját kérdésekkel a kérdőív kitöltési ideje olyan mértékben megnő, hogy az a kitöltési arányszámok romlását is okozhatja. Több intézmény adott visszajelzést arra vonatkozóan, hogy a kötelező kérdésblokk „árnyékában” a saját kérdéseik elsikkadhatnak: a központi kérdésblokk terjedelme miatt egyrészt a saját kérdésekre kevesebb válasz érkezik, másrészt eleve korlátozva van az intézményi kérdésblokkban feltehető kérdések száma. Ezt maguk a kitöltők is megerősítik: az intézmények 37,5%-a számolt be olyan visszajelzésekről, amelyek a rendszer legnagyobb negatívumaként a központi blokk hosszúságát és a túl gyakori

¹³ Megállapításainkat a legfrissebb 2014-ben megjelent monitoring jelentésre alapozzuk. A monitoringban 32 intézmény vett részt. A korábbi évek megállapításait egyes esetekben viszonyítási alapként felhasználjuk, ezeket minden esetben külön jelezzük.

megkeresést jelölik meg. További negatív visszajelzés, hogy a kitöltők nem tudnak azonosulni a DPR céljával, aminek ugyancsak nagy szerepe lehet a válaszadási hajlandóság alakulásában. A fentiek ismeretében nem meglepő, hogy a legtöbb (20 db) saját kérdéseket is megfogalmazó intézmény jellemzően 5 percnél rövidebb idő alatt kitölthető blokkot készít, csupán 6 intézmény számolt be ezt meghaladó kitöltési időről. A kérdések jellemzően a szolgáltatásokkal, ill. a képzéssel való elégedettségre, a továbbtanulási szándékra és egyéb szolgáltatásokra vonatkozó igényfelmérésre koncentrálnak, azonban megjelennek olyan kérdések, amik a munka világába való átmenetre kérdeznek. Ilyenek a munkavállalásra (pl. jövedelem, állásinterjú részletei, elhelyezkedést befolyásoló tényezők), a munkaerőpiacon hasznos kompetenciákkal, kompetenciafejlesztéssel kapcsolatos véleményre, vagy az intézmény hírnevére, megítélésére vonatkozó kérdések. Az elmúlt időszak vonatkozásában az intézmények többsége (56%) saját kérdésblokkját illetően pozitív változásról számolt be, ami az DPR-adatbázis intézmény-specifikus részének jobb hasznosulását is előrevetíti.

Tanulságos, hogy a DPR-en kívül az intézmények harmada az első átlépési pontra fókuszálva végez felmérést a középiskolások körében is, amelynek a továbbtanulási szándék, motiváció és elvárások, valamint az intézményválasztást befolyásoló tényezők alkotják a központi elemét. Ezzel szemben az intézmények jóval nagyobb arányban „szondázzák” a munkáltatókat annak vonatkozásában, hogy mik a munkaerő-piaci céljaik, milyen kompetenciákat várnak el a munkavállalóktól és e tekintetben, hogyan teljesítenek az adott intézmény végzettjei.

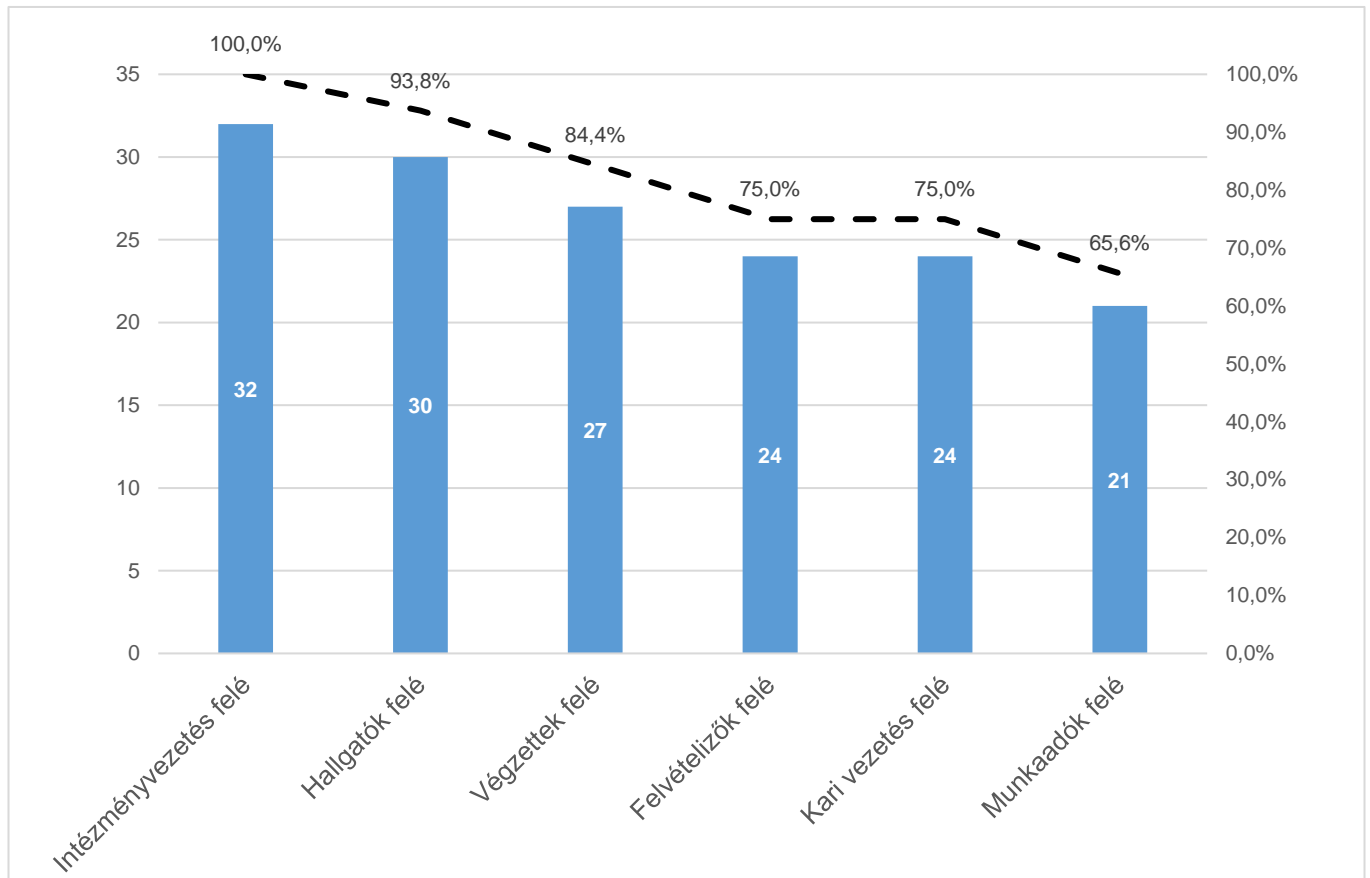
Az intézmények több mint fele szerint a saját kérdésblokkal kiegészített központi DPR kérdőív megfelelő eszköznek bizonyul az intézmény pályakövetési céljainak eléréséhez, azonban egyes esetekben felmerülhet, hogy a megfogalmazott célok nem eléggé előremutatóak. Az intézmények a központi kérdésblokk szükségességét elfogadják, de az intézmények több mint fele jelzett olyan problémákat, amelyek az intézményi pályakövetési célokat torzítják/háttérbe helyezik.

3.3 A válaszadási hajlandóság kezelésére tett lépések

A válaszadó 31 intézmény közül 25 intézményben használnak valamilyen motiváló eszközt a válaszadás ösztönzésére: leggyakoribb az e-mail útján való megkeresés (pl. felkérés, emlékeztető küldése), azonban az intézmények többségének problémát jelentenek az elavult, hibás e-mail címek. Ezt követi a telefonos úton való megkeresés (telefonos megkeresés és utólagos rákérdezés), majd a személyes meggyőzés. Csupán 7 intézmény vezetett be anyagi ösztönzőket; ennek keretében ajándéktárgyak kerültek szétosztásra a kitöltők között. Sajnos megfigyelhető, a fenntartási időszak alatt az ajándékok értéke jelentősen csökken, a fenntartási időszakot követően pedig teljesen eltűnhet a gyakorlatból ez az ösztönzési eszköz. Sőt, egy intézmény már a fenntartási időszakban is arról nyilatkozott, hogy a válaszadást nem képesek nagy értékű nyereményekkel motiválni a szűkös anyagi lehetőségek miatt. Azonban az intézmények 22%-a számolt be arról, hogy pozitív változások történtek a válaszadási hajlandóság növelésének területén: ennek módja egyrészt a többszöri kiküldés, a személyes meggyőzés, másrészt jutalmak (képzéseken való kedvezményes részvétel, nyereményjátékon való részvétel) felajánlása volt. Egy intézmény továbbá arról számolt be, hogy kifejezetten a válaszadási hajlandóság növelés érdekében hagyták el a saját kérdéseiket a kérdőívben.

3.4 A DPR eredmények hasznosulása

A DPR eredmények hasznosulásának első lépése, hogy az eredmények a megfelelő formában és csatornán eljussanak az érintettekhez. A 8. ábra azt mutatja be, hogy 2014-ben a központi DPR-ben résztvevő 32 felsőoktatási intézmény közül hány (lásd az oszlopdiagramot) szolgáltatott célzottan adatokat a DPR adott célcsoportja számára, és ez hány százaléka. (lásd az oszlopok felett futó görbét) volt a teljes sokaságnak (a 32 intézménynek).

8. ábra: Az adott célcsoport számára célzott tájékoztatást adó felsőoktatási intézmények száma és aránya

Forrás: DPR-Monitoring, 2014

Az ábráról leolvasható, hogy az intézményvezetés számára 32 felsőoktatási intézmény mindegyike kommunikálja a DPR eredményeit, ami elsődleges a DPR minőségbiztosítással kapcsolatos céljainak teljesüléséhez. Ennek leggyakoribb formája a szenátusi ülésen elhangzó DPR beszámoló. A teljes kutatási jelentést intézményvezetők kétharmada kapja meg. Ennek keretében jellemzően bemutatásra kerülnek a részletes eredmények, azok összevetése az intézményi (stratégiai) célokkal, valamint a fejlesztési javaslatok és a válaszadási ráták. Ezen kívül a beszámolók a munkaerőpiaci átmenetre is fókuszálnak: bemutatják – többek között diplomaszerezés utáni elhelyezkedési arányokat, kezdő fizetéseket, a végzettek körében mért munkanélküliségi rátát, elégedettségi mutatókat, és egyéb olyan statisztikákat, amelyek hozzájárulhatnak a képzés fejlesztéséhez. A 2013. évi DPR monitoring-kutatás szerint az intézményvezetők 25%-a elemi érdeknek tekinti a DPR-t, míg kétharmaduk érdeklődő az eredmények iránt.

Szemben az intézmények felső vezetésének teljes körű tájékoztatásával, a kari vezetéssel csupán az intézmények háromnegyedében ismertetik meg közvetlenül az eredményeket. (Mindamelllett a kari vezetők a szenátusi ülésen is meghallgathatják az intézményi DPR beszámolót.) Jellemzően a karok minden rájuk vonatkozó nyersadatot (adatbázisok, kitöltött kérdőívek) is megkapnak a karspecifikus eredmények mellett. Az intézmények fele

arról számolt be, hogy az eredmények intézményi/kari vezetés felé való kommunikációjában javulás volt megfigyelhető az elmúlt időszakban. Az intézmények 28%-a számolt be arról, hogy az elmúlt időszakban pozitív változás történt az eredmények döntéshozatalba való beépülésében, például a DPR megjelent az intézményi stratégiai szinten. Az intézményeknek ugyancsak 28%-a számolt be pozitív változásról a képzésfejlesztés területén. Például az intézményi kérdésblokk eredményei alapján módosult a tantervi háló, megkezdődött új szakirányok, mesterképzések igényfelmérése és tervezése, az eredmények alapján az oktatók megkezdték a tananyag korszerűsítését, vagy módosítják a választható tárgyak kínálatát.

Elsősorban marketing/promóciós célokat szolgál az eredmények kommunikációja a felvételizők/hallgatók/végzettek felé. Ennek leggyakoribb csatornája a honlapon való közzététel (11 intézmény használja ezt a lehetőséget), illetve a nyílt napon vagy tematikus kiállításon való közzététel (ezzel a két lehetőséggel együttesen 15 intézmény élt). A potenciális hallgatók számára jellemzően a munkaerő-piaci eredményeket, elhelyezkedési adatokat, fizetést emelik ki, de a felvételizők akár a teljes DPR elemzést is megismerhetik. Ezen felül volt arra példa, hogy az iskolaigazgatókat keresték meg a DPR eredményeivel.¹⁴ Az intézmények 37,5%-a arról számolt be, hogy a DPR hasznosulása javult a beiskolázási folyamatban (pl. az eredmények megjelentek beiskolázási honlapokon).

A végzettek számára a kommunikáció ugyancsak az intézmények honlapján keresztül történik, de az intézmények harmada hírlevélben is tájékoztatást ad az eredményekről. A tájékoztatás tartalma szélesebb spektrumon mozog, mint a felvételizők esetében: visszajelzést adnak az intézményi szolgáltatások értékeléséről, a kompetenciák fejlesztésére vonatkozó megállapításokról, a munkaerő-piaci lehetőségekről (pl. elhelyezkedési idő, fizetés, toborzás). Legfontosabbak azonban a továbbtanulással kapcsolatos vélemények, a másoddiplomás képzésekről adott tájékoztatás és hallgatói tapasztalatok lehetnek, ami újra visszatérheti az öregdiákokat az iskolapadba.

Az esetek 93,8%-ában kapnak a hallgatók visszajelzést a DPR eredményekről. A hallgatók e kiemelt tájékoztatását egyrészt a kétszintű képzés is indokolhatja. Az alapképzés hallgatói képezik a mesterképzés legnagyobb potenciális felvételizői bázisát. A felvételizők e körének tájékoztatására, a mesterképzés marketing céljaira is irányulhat a DPR eredmények hallgatók felé való kommunikációja. Másrészt, mivel a DPR sikerességének alapköve a végzett hallgatók alma materhez való kötődésének megteremtése, e kötődés kialakításának egyik fontos lépése lehet, hogy már az egyetemi/főiskolai évek alatt tudatosítsa az intézmény a hallgatókban, hogy kikérik, meghallgatják és figyelembe veszik véleményüket, és erről folyamatosan tájékoztatást kapnak. A hallgatók esetében is az intézményi honlapok jelentik a legfőbb kommunikációs csatornát. A tájékoztatás során a munkaerő-piaci visszajelzésekre, elhelyezkedési/kereseti adatokra (pl. fizetés, elhelyezkedési idő, diploma értéke) fókuszálnak, de az esetek negyedében a teljes DPR jelentést is közzéteszik.

A munkaadók felé is elsősorban a honlapos megjelenés dominál a kommunikációban, azonban itt előtérbe kerülnek a személyes kapcsolatokra épülő találkozások/rendezvények. Ennek során információt kapnak az intézmény megítéléséről, a munkaerő-piaci visszajelzésekről, azonban nem kapnak információt a hallgatók körében elvégzett felmérés eredményeiről, aminek keretében megismerhetnék a hallgatók (azaz a jövőbeni munkavállalók) kompetenciáit, munkaerő-piacsal szemben támasztott igényeit, motivációit.

3.5 Kiemelt intézményi jó gyakorlatok

Zsigmond Király Főiskola „Párbeszéd-modellje”

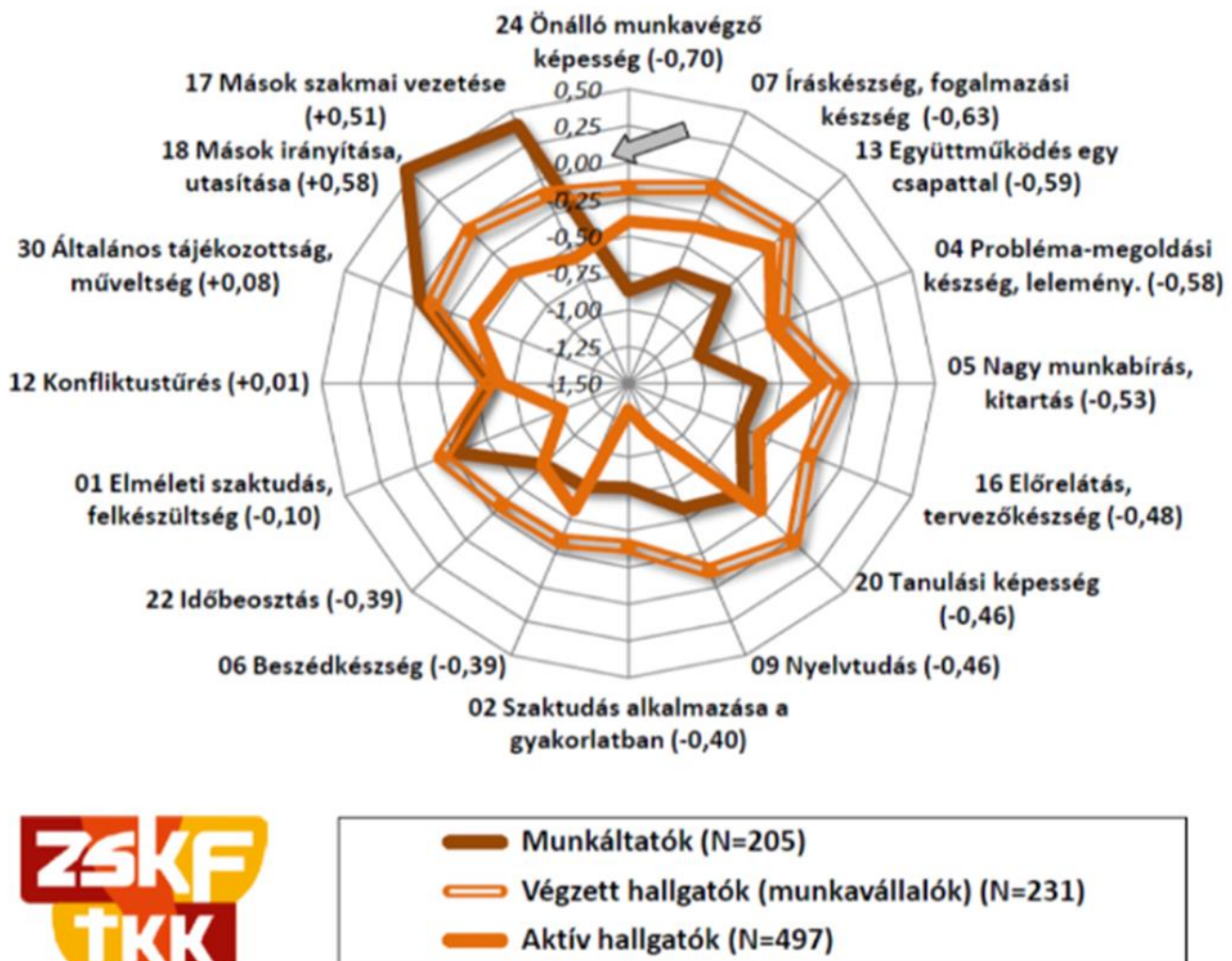
A Zsigmond Király Főiskola¹⁵ (a továbbiakban: ZSKF) – nem állami felsőoktatási intézmény lévén – már a kétszintű DPR bevezetése előtt is élen járt a diplomás pályakövetésben. A ZSKF által kialakított modell abból a megközelítésből indul ki, hogy a felsőoktatás egyre inkább elszakad a munkaerőpiactól. Az öt szereplős (felvételizők, hallgatók, végzettek, munkaadók, oktatók) ún. Párbeszéd-modell a DPR mellett főként a kompetenciákra épül.

¹⁴ Az 1. fejezetben bemutatott megközelítés a DPR stakeholderek azonosítására új szereplőként tünteti fel a középiskolákat, illetve azok vezetőit.

¹⁵ Jelenleg már Zsigmond király Egyetem, de az elemzett időszakban még főiskola volt.

A DPR a ZSKF esetében egy nagyobb méretű minőségbiztosítási modell része, amely az alábbi elemekből épül fel:

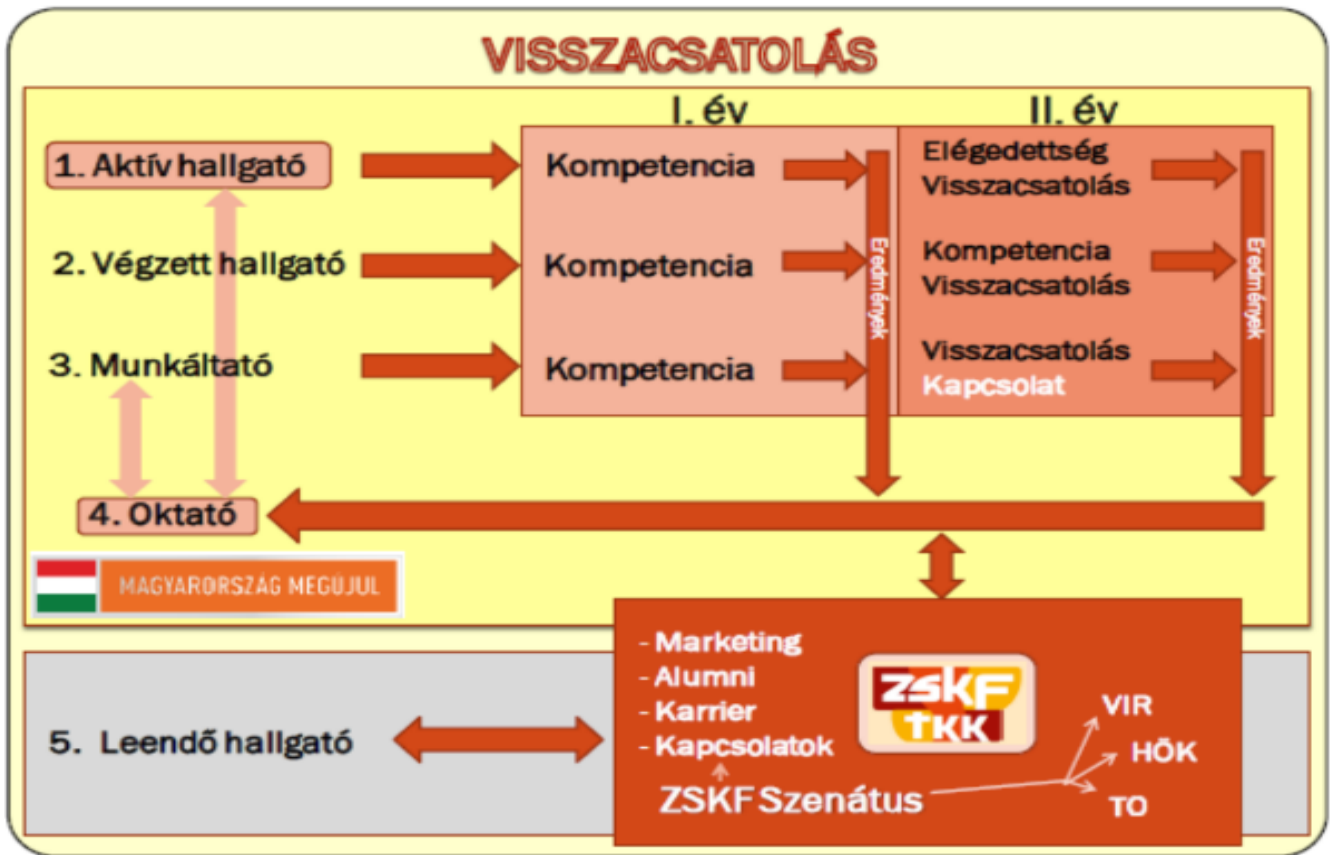
- **Diplomás pályakövetés:** a hazai sztenderdeknek megfelelő kérdőíves kutatás.
- **Kompetenciák vizsgálata:** kompetenciákra vonatkozó felmérés a hallgatók, végzetek és munkaadók bevonásával. A felmérés során az elhelyezkedett végzett hallgatókat (munkavállalókat) arról kérdezik, hogy milyen mértékben igényli az adott szakma az egyes kompetenciákat, illetve hogy milyen mértékben rendelkeznek ezekkel. Ezzel párhuzamosan a munkaadókat is megkérdezik kompetencia-elvárásairól, illetve arról, hogy ezekkel a munkavállalók milyen mértékben rendelkeznek. Ezen felül a hallgatók véleményét is kikérik, hogy megítélésük szerint e kompetenciákkal szerintük milyen mértékben rendelkeznek. Az eredményeket ezt követően összesítik, majd azokról visszacsatolást adnak a szereplők részére. Az eredmények összesítésére pókháló-ábrákat használnak: ezekkel különböző dimenziókban tudják a kompetenciákat ábrázolni, pl. a munkaadó-munkavállaló kompetencia-elvárásait, vagy azok teljesítését. Ehhez a munkaadókkal közösen alakítják ki az ún. „Percepciók Diszkrépancia Térképét”. A 9. ábra azt mutatja be, hogy a felmért kompetenciák vonatkozásában a munkáltatók és a munkavállalók szerint hol van többlet (túlképzés) és hiány (alulképzés), és ehhez képest a hallgatók hol helyezik el magukat. A cél a minél jobb illeszkedés (az ábrán a szürke nyíllal jelölt 0 érték jelöli az illeszkedést: nincs se hiány, se többlet).

9. ábra: A kompetencia-felmérés kiértékelésének egyik pókháló ábrája

Forrás: Diplomás Pályakövetés, ZSKF TTK

- **Párbeszéd a kompetenciák nyelvén:** Visszacsatolás a szereplők részére. A modellben a felsőoktatási intézmény, mint stakeholder, elsősorban az oktatók személyen keresztül jelenik meg. A hasznosulási mechanizmust, ami a modell központi eleme, a 10. ábra mutatja be.

10. ábra: A Párbeszéd-modell hasznosulási mechanizmusa: a visszacsatolás

Forrás: ZSKF TTK

- **Innovációs hidak:** Az ún. „külső innovációs híd” keretében a felsőoktatási intézmény és a munkaadók közötti interaktív, intézményesített kapcsolatrendszer kerül kialakításra, míg az ún. „belső innovációs híd” a hallgatók és a végzetek számára nyújt olyan szolgáltatásokat, amelyekkel sikeresebben reagálhatnak a munkaerőpiaci kihívásokra.

A Párbeszéd-modell az öt kutatási területet -1. aktív hallgatói motivációs vizsgálatok; 2. végzett hallgatók pályakövetése; 3. munkáltatói vizsgálatok; 4. „Sziget-kutatások” (felmérés a Sziget-fesztivál látogatói körében); 5. oktatási, oktatói vizsgálatok - felölölő Pegazus-projekt keretében került továbbfejlesztésre a DPR keretein belül. Az adatfelvételt a ZSKF saját fejlesztésű MySurvey® online kérdőív-szerkesztő és kitöltő segítségével került sor. A kutatások reprezentatívását a „Mintatervező mátrix” biztosítja, amelyet már több intézmény is használ.

Kézikönyvek, stratégiák

A fenntarthatóság a hazai DPR-nek az egyik sarokköve. A Szent István Egyetem (SZIE) 2011-ben elkészítette a *DPR fenntartási kézikönyvet*, amely részletesen meghatározza a DPR kapcsán végrehajtandó feladatokat és felelősöket. A kézikönyv kitér a DPR-rel kapcsolatos kutatási koncepcióra, a kutatás megismertetésére (ezen belül a válaszadási hajlandóság növelésére), a fenntartási időszakban mérendő monitoring mutatókra, indikátorokra. A kézikönyv a módszertani iránymutatások mellett (a SZIE is a „*Mintatervező mátrixot*” alkalmazza a reprezentativitás biztosításának érdekében) operatív akciótérvet is tartalmaz. A kézikönyv nagyban segítheti a DPR-ben résztvevők munkáját, amely az esetleges személyi változások esetén is iránymutatást annak lebonyolításához a feladatok irányadó ütemezésével és a feladatkörök részletezésével.

A Semmelweis Egyetem ugyancsak 2011-ben készítette el a „*DPR Képzési Stratégia a versenyképes munkaerőért*” c. szakértői elemzést, amelynek célja a kutatásokra és elemzésekre építve a versenyképesség ismérveinek és kompetenciáinak meghatározása, valamint a stratégiai ajánlások megfogalmazása a képzési struktúrára vonatkozóan.

A DPR elhelyezése a szervezetben

Azon intézmények esetében, amelyeknél a DPR nem csupán egy törvényi kötelezettség vagy egy TÁMOP projekt, a pályakövetési feladatok ellátása beépült az intézmény szervezetébe, működésébe, mindennapi folyamataiba. Ez leginkább azon intézmények szervezeti megoldásainál látszik, ahol olyan szervezeti egységhez rendelték a feladatok ellátását, koordinálását, amely szakmai munkájára támaszkodott a DPR, illetve amelynek szakmai munkáját támogatták a DPR adatok. Jellemzően ilyen szervezeti keretekkel működik a Pécsi Tudományegyetem (PTE), ahol a Rektori Hivatal alá tartozó marketing részleg feladatai közt szerepel a DPR-rel kapcsolatos feladatellátás és koordináció. A DPR adatok itt bekerülnek a vezetői információs rendszerbe (VIR) is.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) esetében a minőségbiztosítási rendszer része a DPR fejlesztése, működtetése, fenntartása, valamint az adatok felhasználása, beépülése az intézményi folyamatokba biztosított. Az ELTE-n a PTE-hez hasonlóan közvetlenül a Rektor Hivatalba, a minőségügyi osztály felelősségébe került a diplomás pályakövetés.

A Budapesti Corvinus Egyetemen a Kancellária alatt működő Külső Kapcsolatok Igazgatósága látja el a DPR-rel kapcsolatos feladatokat, amely munkát az ún. DPR bizottság támogatja. A bizottságnak tagja a Külső Kapcsolatok Igazgatóságának vezetője, a DPR szakmai vezető, az empirikus munka vezetője, a Központi Tanulmányi Igazgatóság képviselője, a Minőségügyi Iroda képviselője, az informatikai vezető, a dékánok által delegált kari felelősök, valamint az Egyetemi Hallgatói Önkormányzat képviselője.

4. Diplomások külföldi munkavállalása a DPR adatok alapján

A külföldi munkavállalás része a modern gazdaságok munkaerő-piacainak. Az EU egyik alapelve a munkaerő szabad áramlása. Magyarország EU-ba való belépése lehetővé tette a magyar polgároknak az EU-n belüli szabad mozgást és munkavállalás lehetőségét. E fejezetben az elmúlt 5 év DPR zárótanulmányai¹⁶ alapján elemezzük a diplomások külföldi munkavállalásának néhány olyan jellemzőjét, amelyekre vonatkozóan a DPR adatokat szolgáltat.

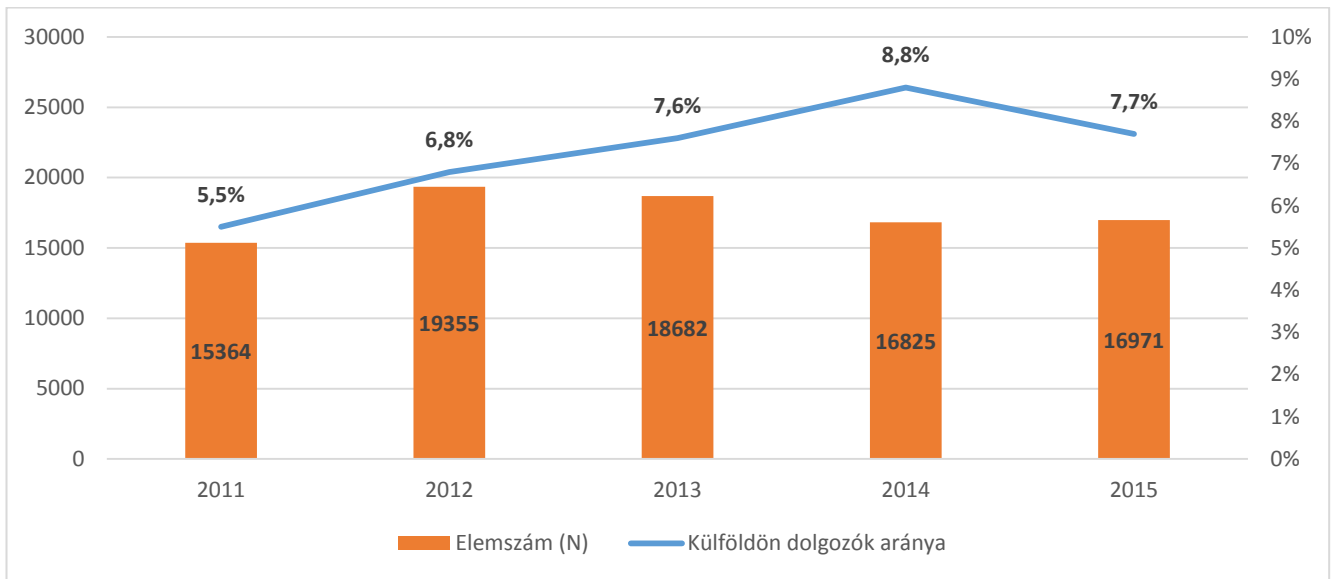
A DPR adatbázis online kérdőíves adatfelvétellel szerzi az adatokat, 15% körüli válaszadási rátával, ami kb. 20.000 fős mintanagyságot jelent. Az alacsony válaszadási ráta miatt lehetséges torzításokat az Educatio Kft. / OH súlyozási eljárásokkal próbálja csökkenteni. A nagy minta (20.000 válaszadó) lehetővé teszi kisebb létszámú csoportok vizsgálatát is, így a külföldön munkát vállaló diplomásokét is. Az adatok elemzésekor feltüntettük a minta elemszámát. Arra vonatkozóan azonban nincsen megbízható adat, hogy az itthon, illetve külföldön munkát vállaló diplomások válaszadási aránya azonos mértékű-e. (Valószínűleg nem, és az vélelmezhető, hogy külföldről arányaiban kevesebben küldik vissza a kitöltött kérdőívet.) Ezért az országos DPR adatbázis a külföldön munkát vállalók arányának megbízható becslésére kevésbé alkalmas. Az egyes évek közötti változást azonban képes jelezni. (Ugyanakkor az adatok értékelésénél is itt figyelembe kell venni, hogy a potenciális válaszadók köre évről-évre változik.) Az adatbázis ugyanakkor alkalmas a külföldön munkát vállaló frissdiplomás csoportok képzettségi és foglalkoztatási jellemzőinek az elemzésére, mivel nincs okunk azt feltételezni, hogy a válaszadási hajlandóság képzettségi és foglalkoztatási jellemzőkként különböző. (Felvethető, hogy a sikeresen elhelyezkedők nagyobb arányban válaszolnak, mint a külföldön kudarcot vallottak. Ha ez így van, akkor a kapott adatok a képzettség szerinti elhelyezkedési arányokat némileg felülbecsülik, az egyes csoportok közötti összehasonlíthatóságot azonban nem veszélyeztetik.) A DPR adatbázis a külföldi munkavállalási szándéokra is tartalmaz adatot, ami lehetővé teszi a motivációk és a ténylegesen megvalósult külföldi munkavégzés összevetését is.

Az elemzésünk tárgyát a 2011-2015 időszak alatt lezajlott külföldi munkavállalási folyamatok képezik.

4.1 A külföldön munkát vállaló diplomások arányának változása

Ahogy jeleztük a DPR adatbázis alapján megbízható becslés nem adható a külföldön munkát vállaló diplomások arányára nézve, az időbeni alakulás tendenciái azonban becsülhetőek. Az adatok alapján (lásd a 11. ábrát) megállapítható, hogy a külföldi munkavállalás aránya frissdiplomások körében a vizsgált öt év alatt emelkedett, a 2015. évi visszaesés ellenére is. A növekedés mértéke 2,2 százalékpont volt 2011 és 2015 között, ami 40 százalékos növekedést jelent.

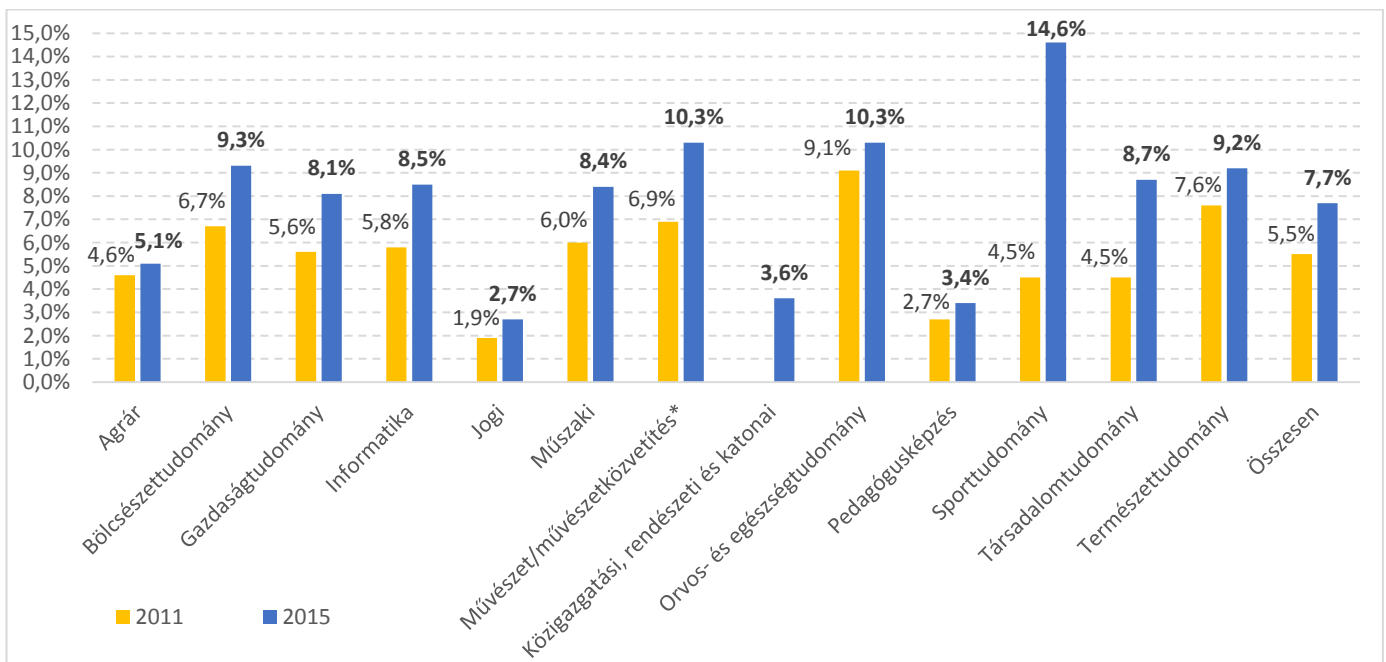
¹⁶ 2011-2012. évi és 2014-2015. évi Frissdiplomások záró tanulmányok, valamint a „Diplomás pályakövetési adatok 2013 – Intézményi adatfelvételek” c. dokumentum

11. ábra: A külföldön munkát vállaló diplomások aránya a foglalkoztatottak körében

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

A külföldi munkavállalás aránya képzési területenként nagy különbségeket mutat. (lásd a 12. és az 1. sz. mellékletet) Elmondható, hogy a külföldi munkavállalás aránya az átlagosnál magasabb az orvos- és egészségtudományok, a sporttudományok és a művészet/művészetközvetítés területén végzett hallgatók körében. Az átlag alatti a külföldön munkát vállalók aránya az agrár, a jogi és a közigazgatási képzés, illetve a pedagógusképzés területén végzettek esetében. 2011. és 2014. között a külföldön munkát vállaló diplomások aránya minden képzési területen növekedett, majd 2015-ben néhány kivételtől eltekintve visszaesett. Így három olyan képzési terület maradt, ahol az 5 év viszonylatában is kiemelkedően magas volt az emelkedés: a művészet/művészetközvetítés, a sporttudomány és a társadalomtudomány területe.

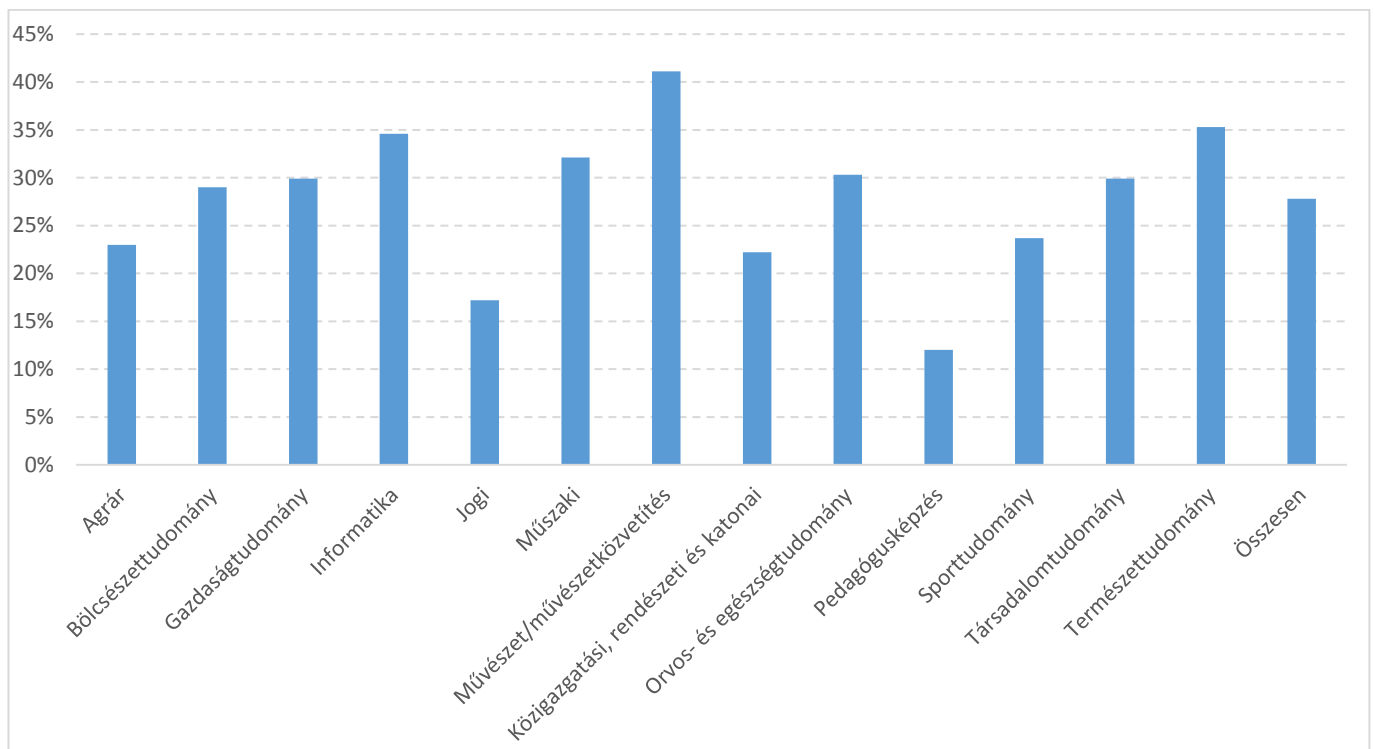

12. ábra: A külföldi munkavállalás aránya különböző képzési területenként 2011-ben és 2015-ben

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

4.2 A külföldi munkavállalásra vonatkozó tervek

A DPR keretében a végzett hallgatók 2013. óta a külföldi munkavállalásra vonatkozó terveikről is adtak információt. Az erre vonatkozó képzettségi területek szerinti 2015. évi adatokat a 13. ábra mutatja be, míg a 3 éves időszakra vonatkozó adatok a 2. számú mellékletben találhatóak. Ezek szerint a megkérdezést követő öt évben a 2015-ben végzetek 28%-a kívánt külföldön munkát vállalni. Ez az arány viszonylag állandó volt a 2013-2015. évi felmérésekben. Változás a bizonytalanok között volt, az ő számuk 32%-ról 29%-ra csökkent, míg a külföldi munkavállalást nem tervezők aránya 40%-ról 43%-ra nőtt. Kiemelkedő volt 2015-ben a külföldi munkavállalási szándék a művészet/művészetközvetítés képzés területén (41%), e szakterület mutatta a legnagyobb növekedést is (+9 pont, 128%). Átlag feletti a külföldi munkavállalási szándék az informatikusok, a természettudományi területen végzetek körében is. A jogi és pedagógusi pályán mutatkozott a legalacsonyabb szándék a külföldi munkavállalásra. A legnagyobb csökkenés a külföldi munkavállalási tervekben a pedagógusi, sporttudományi és természettudományi területen végzetek körében történt.

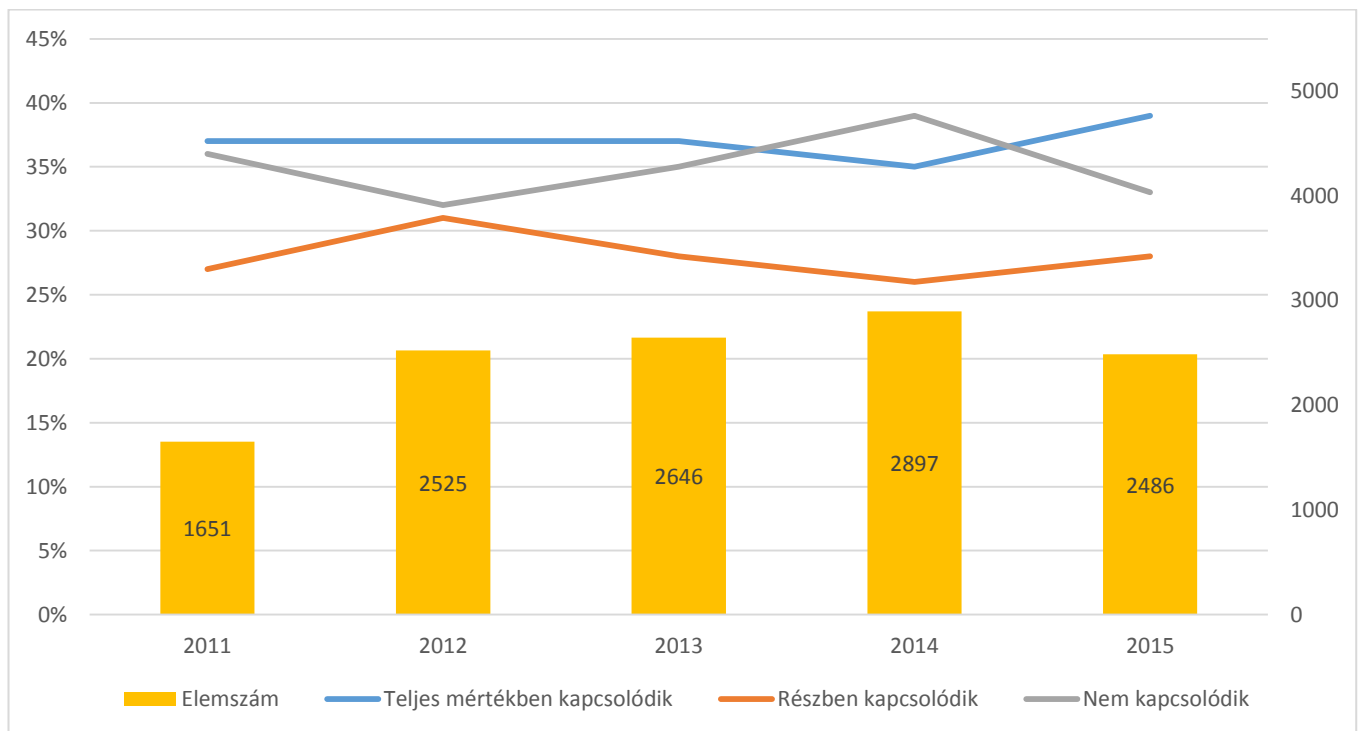

13. ábra: A végzett diplomások közül a következő öt évben külföldi munkavállalást tervezők aránya 2015-ben

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján ÁSZ szerkesztés

4.3 A külföldön diplomások által végzett munka szakterületi illeszkedése

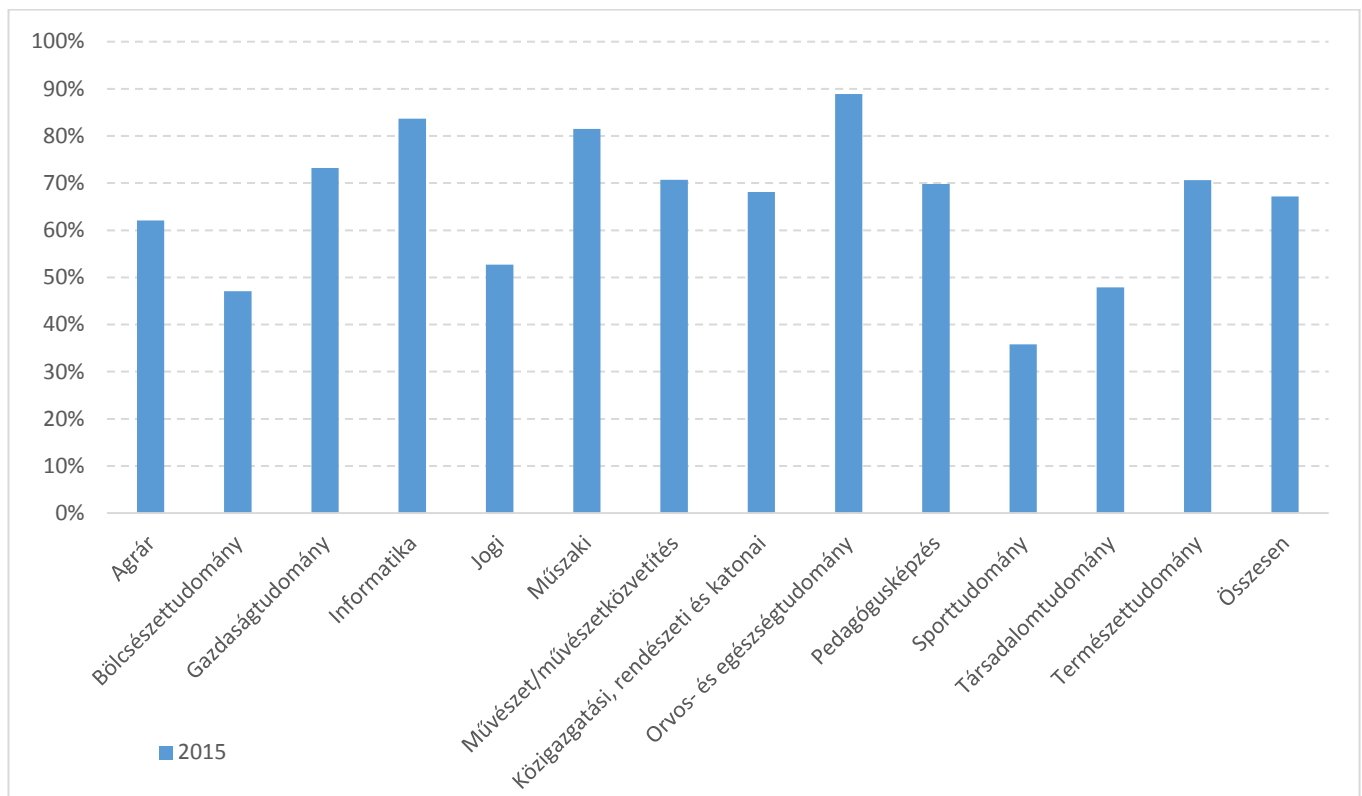
A külföldi munkavégzés értékelésénél fontos leíró tényező az, hogy a külföldön végzett munka szakmai tartalma kapcsolódik-e a munkavállaló diplomája szakterületének. Ha teljesen vagy legalább részben kapcsolódik, akkor azt illeszkedésnek nevezzük. Amennyiben az illeszkedés megvalósul, akkor a felsőoktatásban megszerzett tudás közvetlenül hasznosul, és annak további korszerű ismeretekkel való kiegészítése még javíthatja is egy ország versenyképességét, ha a diplomás fiatal a külföldi tapasztalatszerzés után hazatér. Ilyen esetben az agyelszívás helyett technológia-transzfer valósul meg. A DPR keretében adott válaszok alapján elmondható, hogy a külföldön dolgozó fiatal diplomások kétharmada szakterületén belül helyezkedett el, munkája részben vagy teljesen kapcsolódott képzettségéhez. A szakterületi illeszkedés az elmúlt öt évben összességében nem változott jelentősen, azonban az évek között hullámzást mutat (lásd a 14. ábrát). Például a 2014. évi visszaesést követően 2015-ben nagyobb (6 százalékpontos) javulás tapasztalható.

14. ábra: A külföldi munka szakterületi illeszkedése

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

A külföldi munka illeszkedése a diploma szakterületéhez jelentős különbségeket mutat aszerint, hogy a hallgató milyen képzési területen szerzett diplomát (a 2015. évi adatokat 15. ábra, az ötéves időszak adatait a 3. számú melléklet mutatja be). Az adatok azt jelzik, hogy az informatikusok, az orvosok és a műszaki területen végzettek nagy eséllyel saját szakterületükön belül helyezkednek el külföldön a diplomájuk szerinti szakterületen. A sporttudomány, a bölcsészettudomány, a jogi és a társadalomtudományi területen végzett, külföldön dolgozó diplomások viszont az átlagosnál ritkábban találnak a diplomájuknak megfelelő munkalehetőséget. A vizsgált öt év egészében a diplomának megfelelő elhelyezkedés aránya öt képzési területen (művészet/művészetközvetítés, közigazgatás, orvos- és egészségtudomány, pedagógusképzés, természettudomány) javult. Legnagyobb mértékben a pedagógusi képzettségi szakterületen belüli elhelyezkedési mutatói javultak (28 százalékponttal, azaz 65 százalékkal). A legjelentősebb romlás (-26 százalékpont, azaz 58 százalékos csökkenés) pedig a sporttudományok képzési területén következett be.

15. ábra: A külföldi munkavégzés területének illeszkedése a diploma szerinti képzettségi területhez

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

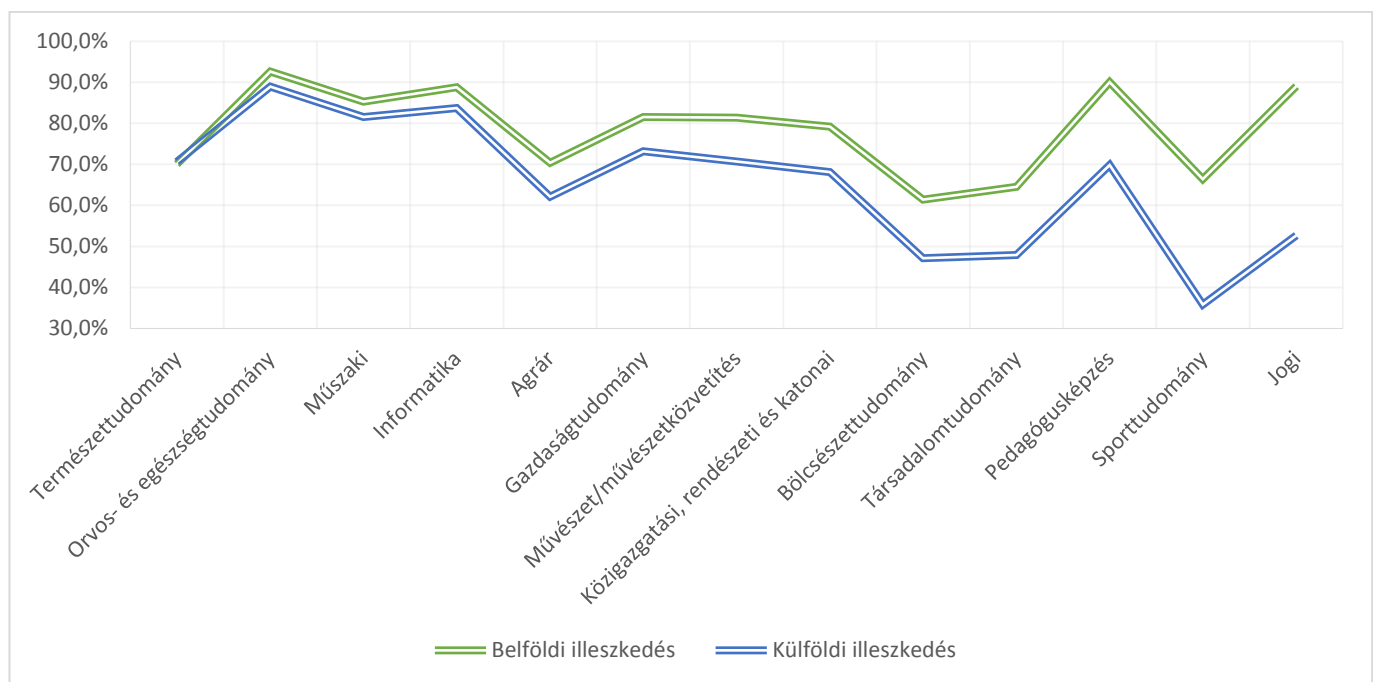
A DPR adatbázis lehetővé teszi annak elemzését is, hogy mennyire különbözik a szakterületi illeszkedés hazai és külföldi elhelyezkedés esetében. A hazai és a külföldi elhelyezkedés illeszkedésére vonatkozó 2015. évi adatokat az 3. táblázatban foglaltuk össze. A külföldi elhelyezkedés illeszkedési aránya szerint állítottuk sorba az adatokat. A táblázatból leolvasható, hogy a külföldi munkavégzés szakterületi illeszkedése alapján az orvosi és az egészségstudományi, az informatikai és a műszaki képzettségi terület diplomáinak nemzetközi elfogadottsága mutatkozik a legjobbnak. Ők viszont itthon is igen magas arányban tudnak a szakterületüknek megfelelő munkakörben elhelyezkedni. A gazdaságtudományi, valamint a közigazgatási, rendészeti és katonai diplomával rendelkezők hazai munkavállalásának illeszkedése nagyarányú, ehhez képest a külföldi elhelyezkedés illeszkedése érzékelhetően alacsony. Még nagyobb a kontraszt a pedagógus és a jogi képzés esetében, ahol a képzettség szerinti hazai elhelyezkedési lehetőségek kifejezetten jók, a külföldiek viszont nem. A természettudományi végzettség esetében találkozunk azzal a helyzettel, hogy a nem túl kedvező hazai elhelyezkedéshez képest egy kicsit kedvezőbb az esélye annak, hogy a fiatal diplomás külföldön a diplomája szerinti szakterületen tudjon elhelyezkedni. Az agrár, a bölcsészettudományi, a társadalomtudományi és a sporttudományi területen végzettek jelentős része itthon sem a diplomájának megfelelő szakterületen helyezkedik el, viszont ennek esélyét a külföldi munkavállalás sem növeli.

Képzés	Külföldi illeszkedés	Hazai illeszkedés	Különbség (százalékpont)
Orvos- és egészségtudomány	88,9%	92,6%	-3,7%
Informatika	83,7%	88,8%	-5,1%
Műszaki	81,5%	85,3%	-3,8%
Gazdaságtudomány	73,2%	81,5%	-8,3%
Művészet/művészetközvetítés	70,7%	81,4%	-10,7%
Természettudomány	70,6%	70,1%	0,5%
Pedagógusképzés	69,8%	90,0%	-20,2%
Közigazgatási, rendészeti és katonai	68,1%	79,2%	-11,1%
Agrár	62,1%	70,4%	-8,3%
Jogi	52,7%	89,0%	-36,3%
Társadalomtudomány	47,9%	64,5%	-16,6%
Bölcészettudomány	47,1%	61,4%	-14,3%
Sporttudomány	35,8%	66,4%	-30,6%

2. táblázat: A munkavégzés és a diploma illeszkedésének hazai és külföldi munkavállalás esetén, 2015

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

A hazai és a külföldi illeszkedési arányok eltérései bizonyos fokig a jelzései annak, hogy egy diploma nemzetközi elfogadottsága a hazai elfogadottsághoz képest milyen mértékű. Ezt a figyelmet érdemlő összefüggést a 2015. évi adatok alapján egy ábrán is szemléltetjük (lásd a 16. ábrát).

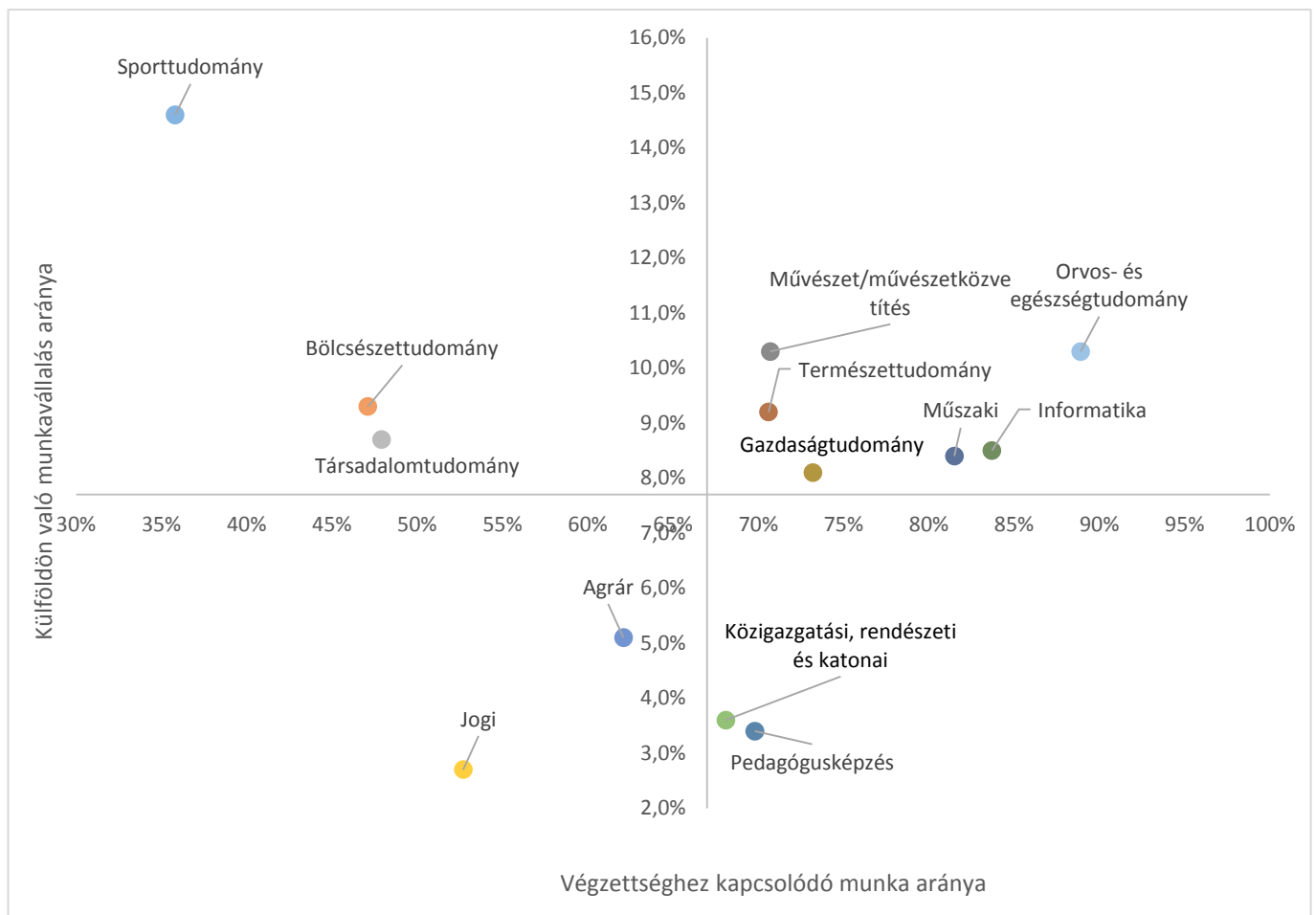
16. ábra: A munkavégzés és a diploma illeszkedésének különbözősége hazai és külföldi munkavállalás esetén, 2015

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

A 16. ábrán a képzési területeket aszerint rendeztük sorba, hogy mekkora az eltérés (százalékpontban kifejezve) a szakterületi illeszkedés mértéke között hazai, illetve külföldi munkavállalás esetében. A számok azt mutatják, hogy a természettudományi, az orvosi és egészség tudományi, a műszaki és az informatikai képzetségi területek esetében az eltérés minimális, a jogi végzettség és a sporttudományi végzettség esetén pedig 30 százalékpont feletti. A többi képzetségi terület esetében pedig nagyjából 8 és 20 százalékpont közé esik.

4.4 A külföldi munkavállalás arányának és a szakterületi illeszkedésnek az összefüggései

A fiatal diplomások külföldi munkavállalása kapcsán visszatérő kérdés, hogy a fiatalok azért mennek-e külföldre, hogy a diplomájukat ott hasznosítsák, vagy pedig a külföldi munkavállalás akkor is egy vonzó perspektíva a számukra, ha külföldön nem a diplomájuknak megfelelő munkát végeznek. A DPR ennek a kérdésnek a megválaszolásához is szolgáltat értékes adatokat. Például összevethető, hogy a külföldi munkavállalás aránya nagyobb-e azon képzetségi területen végzettek esetében, akik nagyobb arányban tudnak a diplomájuknak megfelelő munkakörben elhelyezkedni. Ezt az elemzést elvégeztük a 2015. évi adatok alapján. Az összefüggésnek a szemléltetése érdekében a képzetségi területek szerinti külföldi elhelyezkedési és illeszkedési adatpárokat egy olyan koordináta rendszerben rendeztük el, amelynek vízszintes tengelye a külföldön munkát vállaló diplomások arányát, függőleges tengelye pedig a szakterületi illeszkedést mutatja. A tengelyeket úgy csúsztattuk el, hogy a teljes sokaságot jellemző (átlagos) külföldi munkavállalási arány, és az összes külföldi munkavégzést jellemző (átlagos) illeszkedés kerüljön az origóba (lásd a 17. ábrát). Ez az ábra az egyes képzetségi területeket négy csoportra bontja.

17. ábra: A külföldi munkavállalás arányának és szakterületi illeszkedésének összefüggése 2015-ben

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

- I. Átlag alatti a külföldi munka aránya és az átlagosnál alacsonyabb a szakterületen belül való elhelyezkedés:
Ha egy képzettségi terület ide került, akkor ez azt jelenti, hogy a diplomások kevésbé tudnak a képzettségüknek megfelelően külföldön elhelyezkedni, ezért kevésbé próbálkoznak meg azzal. A 2015.évi adatok alapján a jogi és az agrár képzettségi terület került ebbe a csoportba.
- II. Átlag alatti a külföldi munka aránya és az átlagosnál magasabb a szakterületen belül való elhelyezkedés:
Ebbe a csoportba azok a képzettségi területek tartoznak, amelyek diplomáival jó eséllyel lehetne külföldön a diplomának megfelelő munkakörben elhelyezkedni, de a külföldi munkavállalás aránya mégis alacsony. A 2015. évi adatok alapján két képzettségi terület található itt pedagógusi, valamint a közigazgatási, rendészeti és katonai. Látni kell azonban, hogy mindkét képzettségi terület adatpárjai a közvetlenül a tengelyek közelében helyezkednek el, azaz éppen csak hogy átcúsztak ebbe a csoportba.
- III. Átlag feletti a külföldi munka aránya és az átlagosnál magasabb a szakterületen belül való elhelyezkedés:
Az ide tartozó képzettségi területeken jó eséllyel lehet külföldön a diplomának megfelelő munkakörben elhelyezkedni. Nem meglepő módon ebbe a csoportba került az orvosi és egészségügyi, informatikai és műszaki terület. Ide került még a gazdaságtudományi, a természettudományi és a művészeti terület is, az ő adatpárjaik azonban sokkal közel esnek valamelyik elválasztó tengelyhez. Ezeken a területeken tehát valóban nagy a diplomások külföldre áramlása, de többségük diplomáját külföldön hasznosítani tudja. Következésképpen, ha külföldről hazatérnek, akkor egy még korszerűbb tudás hoznak haza magukkal.
- IV. Átlag feletti a külföldi munka aránya és az átlagosnál alacsonyabb a szakterületen belül való elhelyezkedés:
Ez a csoport a legproblémásabb, mivel itt találkozhatunk azzal a jelenséggel, hogy a diplomás fiatalok viszonylag nagy arányban vállalnak munkát, de nem a diplomájuknak megfelelő területen. Ebbe a csoportba a bölcsészettudományi, társadalomtudományi és a sporttudományi végzettséggel rendelkezők kerültek. Ez utóbbi képzés helyzete a legkedvezőtlenebb: a sporttudományok területén végzettek közül minden hetedik külföldön vállal munkát, de közülük csak minden harmadik helyezkedik el a szakmájában. (Elképzelhető, hogy sporttudományi diplomával rendelkezők nagyarányban profi sportolóként vállalnak munkát, és diplomájukat a sportolói karrierjük befejezését követően szándékoznak csak hasznosítani.) E képzések vannak kitéve leginkább annak a kockázatnak, hogy a képzésük nem térül meg a nemzetgazdaság számára, mivel a legnagyobb arányban vándorolnak ki és legnagyobb eséllyel nem használják a megszerzett tudást munkájuk során.

Megvizsgáltuk azt is, hogy az egyetemi hallgatók külföldi munkavállalási szándékát mennyiben befolyásolja az, hogy milyen arányban tudnak külföldön a diplomájuknak megfelelő arányban elhelyezkedni. Ennek bemutatása érdekében a 17. ábra adatpárjait a 18. ábrán nem egy ponttal, hanem egy a külföldi munkavállalási szándékkal arányos gömbbel ábrázoljuk.

18. ábra: A külföldi munkavállalás arányának, szakterületi illeszkedésének és a külföldi munkavállalási szándéknak az összefüggése 2015-ben

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

A 18. ábra szemléletesen mutatja, hogy a 2015-ben végző diplomások közül is azon képzettségi területen tanulók akartak nagyobb arányban munkát vállalni, amely képzettségi területeket magas külföldi munkavállalás jellemzi (III. és IV: csoportok), és kiemelkedően magas volt a külföldi munkavállalási szándék azon képzettségű diplomások esetében, amelyeknél külföldi munkavállalás esetén jobb az esélye a diplomának megfelelő elhelyezkedésnek (III. csoport). Érdekes, hogy az átlagosnál alacsonyabb illeszkedés ellenére átlagot némileg meghaladó a külföldi munkavállalási szándéka a bölcsészettudományi és a társadalomtudományi képzettségi területen tanuló 2015-ben végzettséget szerző diplomások körében. A számok azt jelzik, hogy a diploma megszerzése előtt álló fiatalok nagyjából ismerik a külföldi munkavállalás esélyeit, és ez visszahat külföldi munkavállalási szándékukra.

KÖVETKEZTETÉSEK

A DPR szabályozott működése érdekében kialakított jogszabályi keretek, valamint annak fejlesztési forrásait biztosítani hivatott támogatási rendszer - az adatintegrációval kiegészítve - megfelelő alapot nyújt arra, hogy a diplomás pályakövetés során a szükséges információt az érintettek megszerezhessék és azokat jövőbeni döntéseik során felhasználhassák.

A Magyarországon bevezetett DPR-modell előnye, hogy a központilag összeállított egységes kérdés-blokk alkalmazásával teljes keresztmetszeti vizsgálat hajtható végre a magyar felsőoktatás eredményeiről, és az egyes intézmények teljesítménye is összehasonlíthatóvá válik. Azzal, hogy az egységes kérdések mellett az Oktatási Hivatal (az online kitöltéshez) informatikai háttérrel, valamint validált módszertant biztosít, a tervezési feladatok nagy részét leveszi az intézmények válláról. Ugyanakkor e rendszer lehetőséget biztosít arra, hogy az intézmények a saját kérdéseiket is feltegyék. A felmérések során az intézmények jelentős hányada a munkáltatóknak az általuk foglalkoztatott diplomás munkavállalók meglévő kompetenciáival szembeni elégedettségére, valamint leendő munkavállalóikkal kapcsolatos kompetencia-elvárásokra vonatkozó információkra fókuszál. Véleményünk szerint jogosan, hiszen a pályakövetési rendszer első átlépési pontját megelőzően meghozandó döntést (pályaválasztás) jelentős mértékben a második átlépési pontot (elhelyezkedés esélye) követő körülményekről megszerzett információ orientálja.

A központi tervezés és előkészítés ugyanakkor fenntarthatósági kockázatot is jelent a rendszer hosszú távú üzemeltetésére: A DPR 2005 óta íródó története során az még nem minden intézmény szervezeti kultúrájába épült be szervesen.

A DPR legfőbb gyengeségei az alacsony és csökkenő válaszadási arány. Ennek egyik oka, hogy sok potenciális válaszadót el sem tudnak érni, a másik oka pedig a megkeresettek alacsony válaszadási hajlandósága. Az alacsony válaszadási ráta rontja az adatok megbízhatóságát, a csökkenő ráta pedig a rendszer fenntarthatóságát is veszélyezteti. A válaszadási ráta nyilván növelhető a technikai feltételek javításával és a kérdőív terjedelmének csökkentésével. A legfontosabbnak azonban a felsőoktatási intézmény és végzett hallgatói közötti kötődés erősítését tartjuk. (Ezt erősítik meg a nemzetközi tapasztalatok is.) Ennek a DPR nemcsak kedvezményezettje lenne, hanem eszköze is lehet, hiszen rendszeres kapcsolatot létesít az intézmény és a volt hallgatói között.

A kötődés megteremtésében fontos szerepe van a jó gyakorlatok széles körű és intenzív terjesztésének, hiszen a magyar decentralizált modell éppen arra teremtett lehetőséget, hogy az intézmények önálló kezdeményezéseket tegyenek a DPR jobb hasznosítása végett. Ezt szem előtt tartva az ASZ ellenőrzés kiemelt figyelmet szentelt az intézményi jó gyakorlatok feltárására.

A jó intézményi gyakorlatok közül kiemeljük, hogy a ZSKF által gondozott modell a szervezetbe és az átlépési pontokon érintett szereplőkkel (felvételizők, munkaadók) kialakított kapcsolatba való szerves beépítésével a rendszer fenntarthatósága biztosított, és várhatóan a válaszadási hajlandóság is növekedni fog a hallgatók elköteleződésének növelésével. Ugyanakkor utóbbi kihívásra rövidtávon is megoldást találtak a „Mintatervező mátrix” használatával. Ennek „ára” ugyanakkor az a jelentős erőforrás lehetett, amit az intézmény a képzési piac-képességének fenntartásába fektetett.

A Semmelweis Egyetem által kidolgozott, DPR-re vonatkozó Kézikönyv, illetve Stratégia, mint jó gyakorlat azért is értékelendő, mert az orvosi terület valószínűleg nem számít a legdinamikusabban változó képzési területnek a felsőoktatásban és mégis külön stratégiát alkottak a képzés fejlesztésére és a munkaerő-piaci igények szerinti felülvizsgálatára.

Úgy értékeljük, hogy egy előrettekintő intézményben a DPR-nek központi helyet biztosítanak a szervezetben, hiszen első kézből és közvetlenül nyerhetőek információk a szolgáltatott felsőoktatási képzés értékéről, amelynek kulcsszerepe van a képzés fejlesztésében, a felvételizők meggyőzésében, végső soron az egyetem hosszú távú fenntarthatóságában.

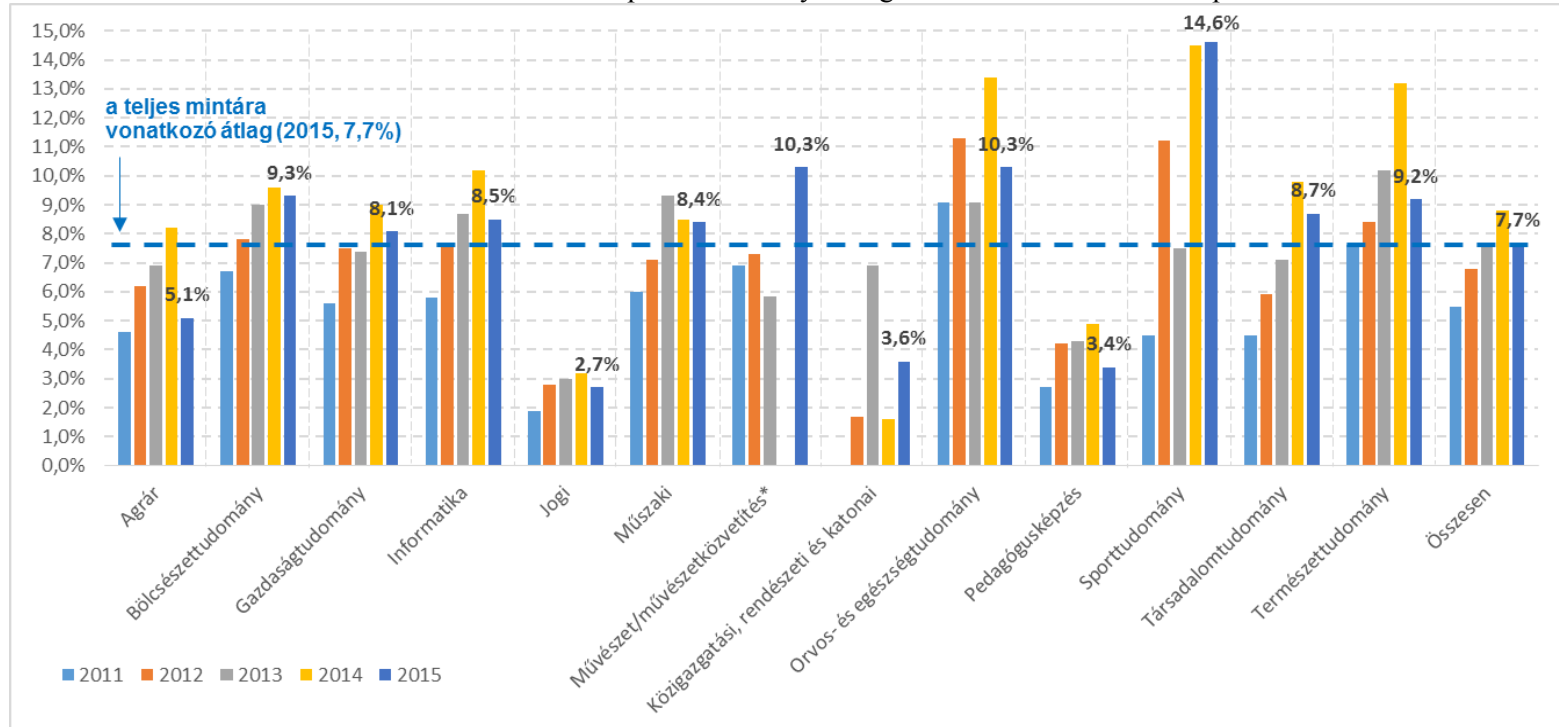
A migrációs pályakövetés fejlesztése, működtetése sem a központi projekt, sem az intézményi szintű DPR célok között nem került nevesítésre, ezért migrációval kapcsolatos külön kutatást nem végzett az Educatio Kft., és a felsőoktatási intézmények számára sem biztosított speciális módszertanokat, háttéranyagokat ehhez, annak ellenére sem, hogy a diplomások külföldi munkavállalása társadalmi és gazdasági szempontból is nagyon fontos kérdés.

A DPR keretében alkalmazott kérdőívek, elemzések tartalmaznak diplomás migrációra vonatkozó adatokat. Ezeket elemzésünk során hasznosítottuk. Az elemzés bizonyítja, hogy – az alacsony válaszadási rátából következő torzítások ellenére – az adatokból tényszerű következtetések vonhatóak le a külföldön munkát vállaló diplomások elhelyezkedésének jellemzőiről, kiemelten arról, hogy milyen végzettségűek körében milyen arányú a megszerzett diploma szerinti szakképzettség és a külföldön végzett munka szakterületi illeszkedése. Erre tekintettel fontosnak tartjuk, hogy a DPR működtetése és továbbfejlesztése során nagyobb figyelmet kapjon a DPR adatbázis megbízhatóbbá tételére a külföldön munkát vállalók elhelyezkedési jellemzőinek részletes vizsgálatára. Ez országos érdek, de érdeke az egyes felsőoktatási intézményeknek és azok hallgatóinak is, hogy reális képet kapjanak a külföldi munkavállalás arányáról, és az elhelyezkedés szakterületi illeszkedéséről.

Felmerül a kérdés, nem lenne e célszerű uniós együttműködés keretében megteremteni egy nemzetközi szintű adatintegrációt, amelynek révén minden ebben résztvevő ország megbízható képet kapna a fiatal diplomások Unión belüli migrációjának jellemzőiről.

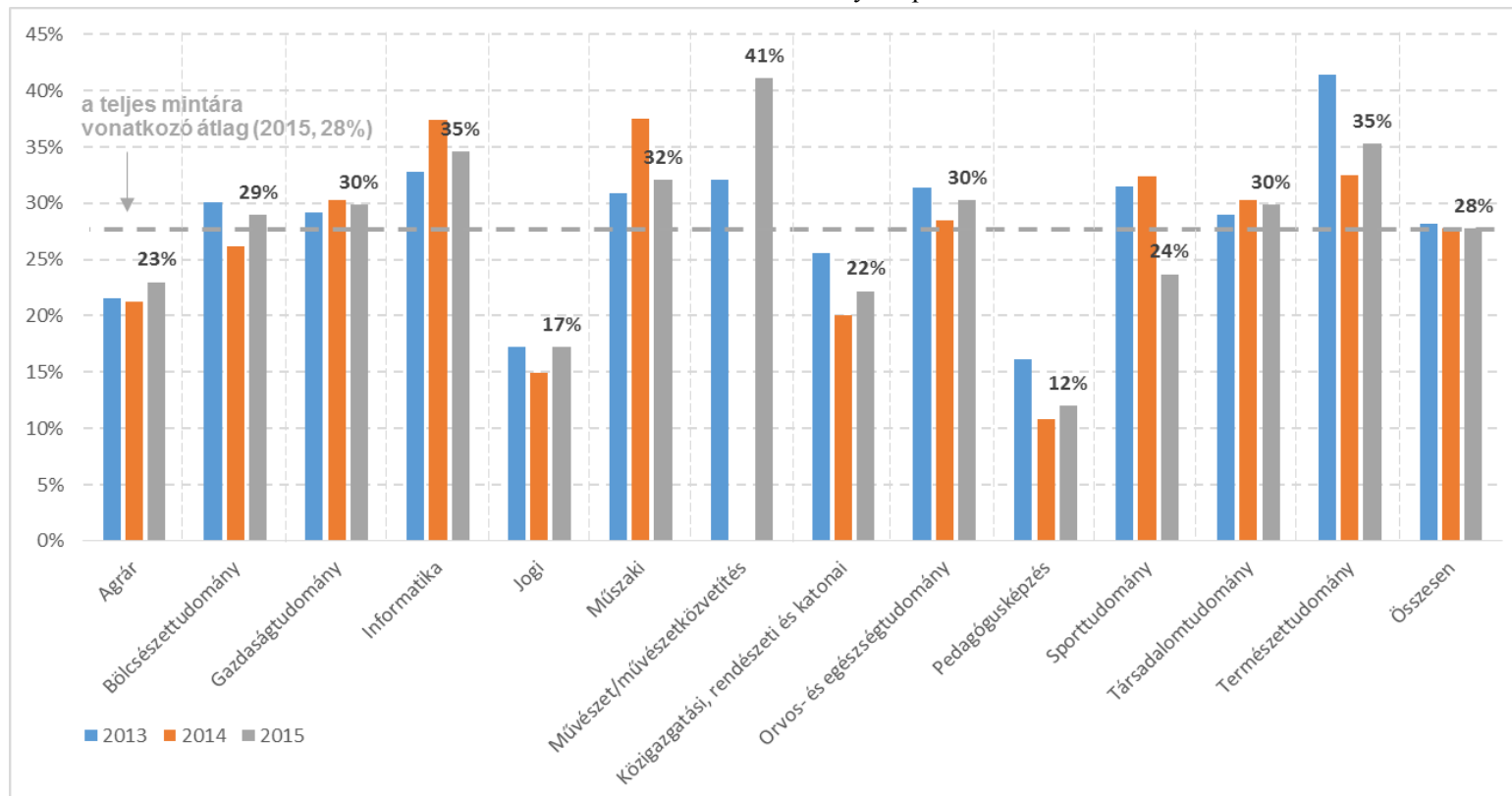
MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A külföldön munkavállaló diplomások aránya a foglalkoztatottak körében – képzési területenként¹⁷

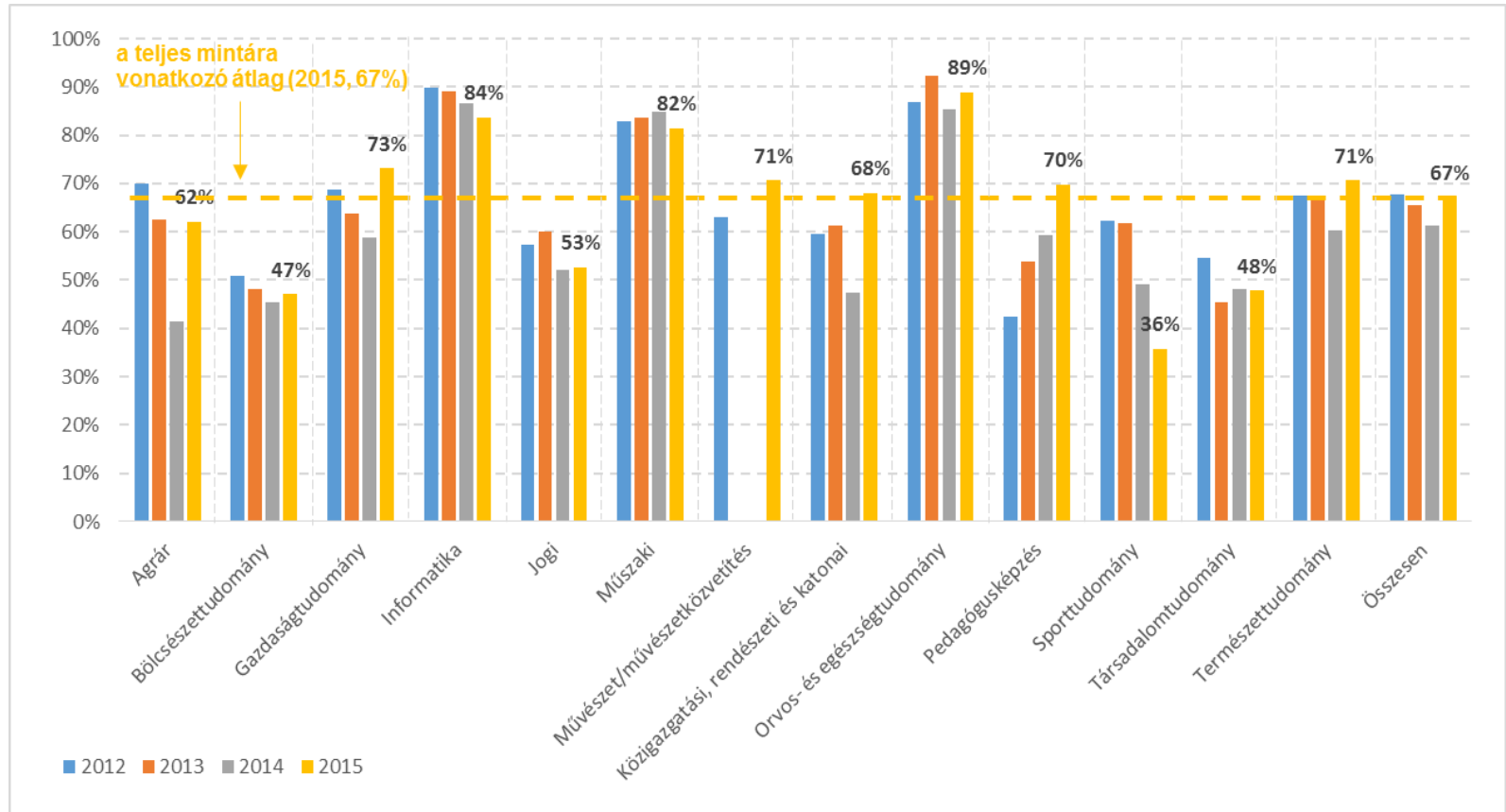
Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

¹⁷ Művészet/művészetközvetítés képzés vonatkozásában 2014-re, a Közigazgatási, rendészeti és katonai képzés vonatkozásában 2011-re nem áll rendelkezésre adat. Művészet/művészetközvetítés képzés vonatkozásában a 2013. évi adatok külön állnak rendelkezésre a művészeti, illetve a művészetközvetítési képzésre (rendre 6,1% és 5,6%), az ábrán az értékek átlagát tüntettük fel (5,85%).

2. sz. melléklet: A következő 5 évben külföldi munkát tervezők aránya képzési területi bontásban – felmérés éve szerint¹⁸

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

¹⁸ Művészet/művészetközvetítés képzés vonatkozásában a 2013. évi adatok külön állnak rendelkezésre a művészeti, illetve a művészetközvetítési képzésre (rendre 34,2% és 30%), az ábrán az értékek átlagát tüntették fel (32,1%) E képzés vonatkozásában 2014-re nem áll rendelkezésre adat. N=22925 (2013) N=18613 (2014) N=19546 (2015)

3. sz. melléklet: Végzettséghez (részben vagy teljesen) kapcsolódó külföldi munkát végzők aránya képzési területenként¹⁹

Forrás: Educatio Kft. és OH adatok alapján saját szerkesztés

¹⁹ Művészet/művészetközvetítés képzés vonatkozásában 2012-2013-ra nem áll rendelkezésre információ.

FÜGGELÉK

Felsőoktatási szolgáltatások TÁMOP Projektjei és az azok finanszírozására rendelkezésre álló összegek

	Projekt kódja	Projekt címe	Rendelkezésre álló összeg
Kiemelt központi projektek	TÁMOP 4.1.3/08/01	A felsőoktatási szolgáltatások rendszerszintű fejlesztése 1. és 2. ütem	2 097 783 850
	TÁMOP 4.1.3-11-1		1 232 000 200
Összesen:			3 329 784 050
Intézményi projektek	TÁMOP 4.1.1/08/1	Hallgatói és intézményi szolgáltatásfejlesztés a felsőoktatásban	3 026 568 176
	TÁMOP 4.1.1-08/2/KMR		999 999 984
	TÁMOP 4.1.1.A-10/1/KONV		6 576 280 880
	TÁMOP 4.1.1.A-10/2/KMR		2 872 942 280
Összesen:			13 475 791 320
DPR-projektek mindösszesen:			16 805 575 370

Forrás: ÁSZ-jelentés (pályázati dokumentációk alapján)

Rövidítésjegyzék

APEH	Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal
ÁSZ	Állami Számvevőszék
AVIR	Adattár Alapú Vezetői Információs Rendszerek
BCE	Budapesti Corvinus Egyetem
DPR	Diplomás Pályakövető Rendszer
Educatio Kft.	Educatio Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
EU	Európai Unió
FIR	Felsőoktatási Információ Rendszer
IKT	Információs és Kommunikációs Technológia
Kincstár	Magyar Államkincstár
KVR	Központi Validációs Rendszer
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NMH	Nemzeti Munkaügyi Hivatal
OEP	Országos Egészségbiztosítási Pénztár
OKKR	Országos Képesítési Keretrendszer
ONYF	Országos Nyugdíjfolyósító Főigazgatóság
SE	Semmelweis Egyetem
SZIE	Szent István Egyetem
TÁMOP	Társadalmi Megújulás Operatív Program
ZSKF	Zsigmond Király Egyetem (korábban: Zsigmond Király Főiskola)

Irodalomjegyzék

- Állami Számvevőszék jelentése (2016.) a „Közös ellenőrzéssel a versenyképes tudás jobb hasznosulásáért – a diplomás pályakövetés jó gyakorlatainak feltárása”, Budapest, (www.asz.hu)
- Állami Számvevőszék tanulmánya (2015.) a „Versenyképes tudás megszerzését és hasznosítását szolgáló állami intézkedések számvevőszéki ellenőrzése szempontjainak és fókuszterületeinek meghatározásához”, Budapest, (www.asz.hu)
- Educatio (2009a): DPR kézikönyv (szerk.: Horváth Tamás, Kiss László, Nyerges Éva, Roberts Éva), Budapest
- Educatio (2009b): Válaszmegtagadási motiváció feltérképezése a pályakövető kérdőíves kutatások kapcsán - Összefoglaló kutatási jelentés a ZSKF TTK által készített szakértői és volt hallgatói pilot vizsgálatok eredményei alapján. Budapest
- Educatio (2011): Intézményi pályázatok központi monitoring tevékenysége, Budapest
- Educatio (2012): Frissdiplomások 2011 - Kutatási zárótanulmány, Budapest
- Educatio (2013a): DPR fenntarthatósági modell, Budapest
- Educatio (2013b): Frissdiplomások 2012 - Kutatási zárótanulmány a Diplomás Pályakövetési Rendszer országos kutatásról, Budapest
- Educatio (2013c): Államigazgatási adatbázisok a diplomás pályakövetésben, Budapest
- Educatio (2013d): Javaslattétel nemzetközi modellértékű pályakövetésekre, Budapest
- Educatio (2013e): DPR monitoring-kutatási összefoglaló, Budapest
- Educatio (2014a): Diplomás pályakövetési adatok 2013 – Adminisztratív adatbázisok integrációja, Budapest
- Educatio (2014b): Diplomás pályakövetési adatok 2013 - Intézményi adatfelvételek, Budapest
- Educatio (2014c): DPR Monitoring 2014 (készítette Garai Orsolya), Budapest
- Educatio (2015a): Diplomás pályakövetés hazai és nemzetközi közegben – tanulmánykötet (szerk.: Nyüsti Szilvia, Veroszta Zsuzsanna), Budapest
- Educatio (2015b): Frissdiplomások 2014 - Kutatási zárótanulmány a Diplomás Pályakövetési Rendszer országos kutatásról, Budapest

- Educatio (2015c): Diplomás pályakövetés 2014 – Adminisztratív adatbázisok integrációja – gyorsjelentés
- Halász Gábor (2007): Tényekre alapozott oktatáspolitikai. Kézirat. http://halaszg.ofi.hu/download/Evidence_based_study.pdf
- Horváth Tamás (2008): Bevezetés. In: Fábri I. – Horváth T. – Kiss L. – Nyerges A. (szerk.): Diplomás pályakövetés I. 1. Hazai és nemzetközi tendenciák. Budapest, Educatio Kht./OFIK
- HR Portál (2014): A kivándoroltak 83 százaléka felső- vagy középfokú végzettségű, Budapest (http://www.hrportal.hu/article_print.php?id=110838)
- Kabai Imre – Krisztán Viktor – Kenéz Anikó – Goór Judit (2012): „Merészen beilleszkedni...” – A ZSKF „párbeszéd-modelljéről”, amely összeköti a felsőoktatást a munka világával; ZSKF TKK füzetek 15, Budapest
- Kiss László (2008): Külföldi gyakorlatok a diplomás pályakövetésben. In Fábri István - Horváth Tamás - Kiss László - Nyerges Andrea (szerk.): Diplomás pályakövetés 1. Hazai és nemzetközi tendenciák. Budapest, Educatio Kht./OFIK
- Kopint-Tárki (2011): Magyarok külföldi munkavállalása (kutatásvezető: Hárs Ágnes), Budapest
- Központi Statisztikai Hivatal (2016): Magyarország 2015, Budapest
- Oktatási Hivatal (2016): Frissdiplomások 2015 - Kutatási zárótanulmány a Diplomás Pályakövetési Rendszer országos kutatásról, Budapest
- Semmelweis Egyetem (2011): Diplomás Pályakövető Rendszer Képzési stratégia a versenyképes munkaerőért, Budapest
- Sipos Norbert (2015): Diplomás pályakövetés, mint az adatalapú döntéshozatal eszköze és megvalósítási formái; Munkaügyi Szemle 2015/4. szám 10-30. oldal, Budapest
- Szent István Egyetem (2011): Diplomás Pályakövető Rendszer Fenntartási Kézikönyv, Gödöllő
- Veroszta Zsuzsanna (2009): Pályakövetési felmérések szervezeti sokfélesége, In Fábri István - Horváth Tamás - Nyerges Andrea (szerk.): Diplomás pályakövetés II. - Elhelyezkedés, alumni, jó gyakorlatok. Budapest, Educatio Kht./OFIK

- Veroszta Zsuzsanna (2015): A felsőoktatási kimenet adminisztratív mérési lehetőségei, előadás a Pécsi Tudományegyetemen, Pécs
- Zsigmond Király Főiskola TTK (é.n.): A munkáltatói „percepciós diszkrepancia térkép” felépítése, működése, Budapest
- Zsigmond Király Főiskola TTK (é.n.): Megújítható-e a felsőoktatás? Mire jó a diplomás pályakövető rendszer – „felsőfokon”?, Budapest

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

1052 Budapest, Apáczai Csere János utca 10.

Levélcím: 1364 Budapest 4. Pf. 54

Telefon: +36 1 484 9100 Telefax: +36 1 484 9200

www.asz.hu